Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Finanční gramotnost v podmínkách ČR

Bc. Věra Stejskalová

© 2021 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Věra Stejskalová

Ekonomika a management
Provoz a ekonomika

Název práce

Finanční gramotnost v podmínkách ČR

Název anglicky

Financial literacy in condition of the CR

Cíle práce

Hlavním cílem práce je analýza finanční gramotnosti v podmínkách ČR včetně vývojových tendencí.V rámci dílčích cílů bude pozornost zaměřena na relevantní/vybrané třídící faktory (věk,vzdělání,územní příslušnost,sociálně ekonomická či příjmová skupina ap.)včetně eventuálního mezinárodního srovnání.

Metodika

Teoretická část vychází ze studia relevantní knižní a časopisecké literatury, internetových zdrojů a informačních databází(ČSÚ, ČNB, výzkumné studie ap.) Vlastní/empirická část práce bude vycházet z vlastního průzkumu na bázi dotazníkového šetření.Součástí závěrů DP bude návrh doporučení/opatření pro zlepšení finanční gramotnosti v ČR.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 s.

Klíčová slova

Finanční gramotnost, ČR, trendy, klíčové faktory, dotazníkové šetření

Doporučené zdroje informací

BERANOVÁ, M. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Finanční gramotnost studentů vysokých škol se zaměřením na zemědělství v České republice : disertační práce.* Disertační práce. Praha: 2019.

BERTL, I. *Finanční gramotnost v kontextu rozvoje celoživotního učení dospělých : andragogické, metodické a psychologické souvislosti.* Praha: Česká andragogická společnost, 2016. ISBN 978-80-905460-3-5.

KOCIÁNOVÁ, H. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co vás neměl kdo naučit.* Olomouc: ANAG, 2012. ISBN 978-80-7263-767-6.

REVENDA, Z. *Centrální bankovnictví.* Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.

REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovnictví.* Praha: Management Press, 2014. ISBN 978-80-7261-279-6.

SAMUELSON, P A. – NORDHAUS, W D. *Ekonomie : 19. vydání.* Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.

ŠKVÁRA, M. *Finanční gramotnost.* Praha: M. Škvára, 2011. ISBN 978-80-904823-0-2.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 17. 11. 2020

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 11. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Finanční gramotnost v podmínkách ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. 3. 2021 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala profesorovi Ing. Miroslavu Svatošovi, CSc. za odborné vedení práce, konzultace, cenné rady a připomínky, které mi pomohly k vypracování této diplomové práci.

Finanční gramotnost v podmínkách ČR

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na finanční gramotnost v podmínkách České republiky. Práce je členěna na rešeršní část (přehled řešené problematiky) a empirickou část (vlastní práce).

V rešeršní části diplomové práce jsou vysvětleny základní pojmy problematiky finanční gramotnosti, popsané termíny z finančního prostředí, vymezeny metody pro efektivní zacházení s vlastními financemi a zhodnoceno měření finanční gramotnosti České republiky Ministerstvem Financí a vyhodnocení těchto výsledků na mezinárodní úrovni v šetření OECD 2020.

Empirická část diplomové práce je zpracována na základě kvantitativního sběru dat pomocí dotazníkového šetření, kterého se zúčastnili respondenti starší 18 let. Hlavním cílem diplomové práce je zhodnotit úroveň finanční gramotnosti v České republice s pozorností zaměřenou na vybrané třídící faktory jako je pohlaví, věk, vzdělání, příjmová skupina a vliv velikosti místa bydliště. Na konci praktické části jsou výsledky sumarizovány a vyhodnoceny.

Závěr je věnován celkovému shrnutí výsledků diplomové práce.

Klíčová slova: Finanční gramotnost, finanční plán, rozpočet, bankovní produkt, RPSN, vklady, peněžní gramotnost, cenová gramotnost, rozpočtová gramotnost, platební styk, úvěr

Financial literacy in condition of the Czech Republic

Abstract

The diploma thesis is focused on financial literacy in the conditions of the Czech Republic. The thesis is divided into a research part (overview of the problem) and an empirical part (own research).

The research part of the thesis explains the basic concepts of financial literacy, described terms from the financial environment, defines methods for effective handling of own finances and evaluates the measurement of financial literacy of the Czech Republic by the Ministry of Finance and evaluates these results at the international level in the OECD 2020 survey.

The empirical part of the diploma thesis is processed on the basis of quantitative data collection using a questionnaire survey, which was attended by respondents older than 18 years. The main goal of the diploma thesis is to evaluate the level of financial literacy in the Czech Republic with attention focused on selected classification factors such as gender, age, education, income group and the impact of the size of the place of residence. At the end of the practical part, the results are summarized and evaluated.

The conclusion is devoted to a general summary of the results of the diploma thesis.

Keywords: Financial literacy, financial plan, budget, banking product, APR, deposits, money literacy, price literacy, budget literacy, payment system, loan

Obsah

1 Cíl práce a metodika 14
1.1 Cíl práce 14
1.2 Metodika 14

2 Přehled řešené problematiky 16
2.1 Finanční gramotnost 16
2.1.1 Základní přehled bankovních produktů 16
2.1.1.1 Běžný účet 17
2.1.1.2 Spořící nebo vkladový účet 17
2.1.1.3 Jistotní účet 17
2.1.1.4 Úvěrový účet 17
2.1.1.5 Spotřebitelský úvěr 17
2.1.1.6 Stavební spoření 18
2.1.1.7 Úvěr ze stavebního spoření 18
2.1.1.8 Překlenovací úvěr 18
2.1.1.9 Hypoteční úvěr 18
2.1.2 Složky finanční gramotnosti 19
2.1.2.1 Peněžní gramotnost 19
2.1.2.2 Cenová gramotnost 22
2.1.2.3 Rozpočtová gramotnost 25
2.1.3 Zvládnutí osobních financí 30
2.1.3.1 Metody 31
2.1.4 Měření finanční gramotnosti 2020 Ministerstvem financí 34
2.1.4.1 Vyhodnocení výsledků v podmínkách České republiky 34
2.1.4.2 Vyhodnocení výsledků na mezinárodní úrovni 38

3 Vlastní práce 44
3.1 Metodika dotazníkového šetření 44
3.1.1 Struktura respondentů 45

4 Výsledky a diskuse 51
4.1 Analýza získaných dat 51
4.1.1 Úroveň ekonomické odpovědnosti 51

4.1.2 Úroveň finančních znalostí 57
4.2 Pracovní hypotézy 63
Ověření pracovních hypotéz 64
5 Závěr 78
6 Seznam použitých zdrojů 82
7 Přílohy 88

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Složky finanční gramotnosti 19
Obrázek 2 - Úroveň finančních znalostí 2020 35
Obrázek 3 - Úroveň ekonomické zodpovědnosti 2020 36
Obrázek 4 - Rozdělení respondentů podle úrovně ekonomické zodpovědnosti a finančních znalostí 37

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Ověření pracovní hypotézy č. 1 65
Tabulka 2 – Ověření pracovní hypotézy č. 2, 1. část 67
Tabulka 3 - Ověření pracovní hypotézy č. 2, 2. část 68
Tabulka 4 – Ověření pracovní hypotézy č. 3, 1. část 69
Tabulka 5 - Ověření pracovní hypotézy č. 3, 2. část 70
Tabulka 6 - Ověření pracovní hypotézy č. 4, 1. část 71
Tabulka 7 - Ověření pracovní hypotézy č. 4, 2. část 72
Tabulka 8 - Ověření pracovní hypotézy č. 4, 3. část 73
Tabulka 9 - Ověření pracovní hypotézy č. 5 74
Tabulka 10 - Ověření pracovní hypotézy č. 6, 1. část 75
Tabulka 11 – Ověření pracovní hypotézy č. 6, 2. část 76
Tabulka 12 - Ověření pracovní hypotézy č. 6, 3. část 76

Seznam grafů

Graf 1 - Rozdělení respondentů dle pohlaví 45
Graf 2- Rozdělení respondentů dle věku 46
Graf 3- Rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání 47

Graf 4 - Rozdělení respondentů dle čistého měsíčního příjmu 48
Graf 5 - Rozdělení respondentů dle oboru 49
Graf 6 - Rozdělení respondentů dle velikosti místa bydliště 50
Graf 7 - sestavování pravidelného finančního rozpočtu 52
Graf 8 – Přehled nad vlastními finančními prostředky 52
Graf 9 - Pravidelné vedení záznamů o finančních prostředcích 53
Graf 10 - Vytváření finančních rezerv 54
Graf 11 - Hospodaření s vlastními úspory 55
Graf 12 - Náhlý výpadek hlavního příjmu 55
Graf 13 – Exekuce 56
Graf 14 - Důchodové spoření 57
Graf 15 – Kontokorent 58
Graf 16 - Termínovaný vklad 59
Graf 17 - Debetní karta 60
Graf 18 – RPSN 61
Graf 19 - Spotřebitelský úvěr 62
Graf 20 – Inflace 63

Seznam příloh

Příloha 1 - Dotazník 88

Seznam použitých zkratek

OECD - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)

IFNE - International Network on Financial Education

RPSN – Roční procentní sazba nákladů

COVID-19 – Označení pro infekci koronavirem SARS-CoV-2. Covid-19 byl poprvé objeven ve Wu-chanu v Číně. 11. 3. 2020 vyhlásila WHO šíření koronaviru za pandemii.

WHO - Světová zdravotnická organizace (World Health Organization)

Úvod

Osvojit si správné zacházení s finančními prostředky je jednou z nejdůležitějších činností, kterou by si měli osvojit již mladí lidé ještě předtím, než začnou samostatně hospodařit s vydělanými penězi. Finanční gramotnost se neskládá pouze z efektivního nakládání s vlastními finančními prostředky, zároveň jde i o dobrou informovanost, která lidi dokáže ochránit před dluhovou pastí, nebo před různými praktikami podvodníků.

Úroveň finanční gramotnosti v České republice a i v ostatních zemích roste, přesto je stále nízká. Největší dopady nízké finanční gramotnosti se odrážejí na nízkopříjmových domácnostech, které svou nepříznivou finanční situaci často řeší půjčkami, které nejsou schopny v budoucnu splácet. Tito lidé se často dostávají do kolotoče půjček, které v nejhorších případech končí exekucí. Snaha o zvyšování finanční gramotnosti je tím nejlepším směrem, jak takovýmto případům předcházet a to jak u mladistvých v rámci vyučování, tak i u dospělých jedinců. Jakmile si budou lidé schopni spočítat výšku svých výdajů, vytvořit si finanční plán, který je pro ně udržitelný a eliminují nákup zbytných věcí, na které nemají dostatek finančních prostředků, sníží tak podstatně riziko vzniku dluhové pasti. A v tomto případě se i výhledově zlepší finanční kondice celého státu.

Zde by se hodilo podotknout zásadu: „Doufejme v nejlepší, ale připravujme se na nejhorší.“ V době, kdy svět prochází pandemií Covid-19, je velmi důležité si uvědomit, že v budoucnu už nebude tak příznivé a jednoduché spolehnout se v některých otázkách právě na stát, jako tomu bylo doposud. Právě produktivní část obyvatelstva bude zodpovědná za splácení rostoucího státního dluhu a bude řešit zabezpečení na stáří, které ji nebude moct s největší pravděpodobností stát poskytnout. I proto je velice důležité porozumět vlastním financím, vytvářet si rezervy, finanční plány a spoléhat se především sám na sebe.

V přehledu řešené problematiky diplomové práce přibližujeme základní pojmy spojené s finančním vzděláním, ale také zároveň i s finanční odpovědností, v této části jsou také nastíněné metody, které jedincům pomáhají efektivněji zacházet se svými financemi a lépe jim porozumět. V závěru první části je pak rozebráno samotné měření finanční gramotnosti, které probíhalo v roce 2020, jak samostatně na území České republiky, tak i v rámci 26 zemí a ekonomik (z toho 12 členských zemí OECD), vybraných z Asie, Evropy a Latinské Ameriky.

Empirická část obsahuje kvantitativní měření formou dotazníkového šetření a také vyhodnocení tohoto průzkumu. Cílem průzkumu je zjistit finanční úroveň lidí ve věku nad 18 let a vlivu různých proměnných jako je věk, vzdělání, práce, či výška čistého měsíčního příjmu na samotnou výši finanční gramotnosti. Tyto proměnné slouží k vytvoření pracovních hypotéz, které jsou v závěru práce potvrzeny nebo zamítnuty.

1 Cíl práce a metodika

1.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je v rámci rešerše literárních a internetových zdrojů definovat problematiku finanční gramotnosti a charakterizovat finanční prostředí. Podstatná část rešeršní části je věnována zhodnocení výsledků měření finanční gramotnosti České republiky Ministerstvem Financí a vyhodnocení těchto výsledků na mezinárodní úrovni v šetření OECD 2020.

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnotit úroveň finanční gramotnosti v České republice na základě dotazníkového šetření u vybrané skupiny osob. V rámci této diplomové práce bude sledována skupina osob starších 18 let. Dílčí podcíle diplomové práce jsou zaměřeny na vybrané třídící faktory jako je pohlaví, věk, vzdělání, příjmová skupina a velikosti místa bydliště a vyhodnocení jejich vlivu na výši finanční gramotnosti.

1.2 Metodika

Přehled řešené problematiky je zpracován pomocí deskripce a syntézy informací získaných na základě studia odborné literatury zaměřené na finanční gramotnost a finanční vzdělání. V poměrně velké části diplomové práce je čerpáno z adekvátních internetových zdrojů, z důvodu získání důležitých a aktuálních dat a informací.

V navazující vlastní práci je využit kvantitativní výzkum – dotazníkové šetření. Sběr dat je uskutečněn v elektronické formě a je využíváno pouze uzavřených otázek. Dotazník je sestaven ze tří částí, první část dotazníku obsahuje obecné otázky zjišťující základní údaje o respondentovi, druhá část dotazníku se zaměřuje na úroveň ekonomické odpovědnosti a třetí část je zaměřena na finanční znalosti respondentů.

Průzkum byl prováděn v únoru 2021, pro získání co nejaktuálnějších informací u dospělých jedinců. Online dotazník je vyhotoven na serveru Survio (www.survio.cz). Tento internetový nástroj umožňuje vytvoření a následnou distribuci dotazníku mezi širokou veřejnost. V případě této diplomové práce byl dotazník rozesílán hypertextovým odkazem mezi autorovi známé a kolegy a také bylo využito distribuce skrz sociální sítě mezi širokou

veřejnost. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 201 respondentů. Pro vyhodnocení dotazníku byly využity odpovědi všech respondentů.

Výsledky tohoto výzkumu jsou vyhodnoceny na základě stanovení pracovních hypotéz, které jsou potvrzeny, nebo zamítnuty na základě matematických metod. V tomto případě nejsou použity statistické hypotézy, z důvodu nemožnosti sestavení dotazníkového šetření způsobem, který by splňoval všechny náležitosti pro sestavení nulové a alternativní hypotézy. Při využití statistických hypotéz by se daly velice obtížně naplnit veškeré podmínky, a i proto bylo pro vyhodnocení práce zvoleno pouze ověření pracovních hypotéz. Pracovní hypotézy umožňují přehledně vyhodnocovat situaci v oblasti finanční gramotnosti v České republice a jsou stanoveny na základě poznatků získaných v rešeršní části diplomové práce.

2 Přehled řešené problematiky

V posledních desetiletích se finanční produkty a služby v celé společnosti rozšířily. Zatímco dřívější generace mohly nakupovat zboží převážně v hotovosti, dnes jsou populární různé úvěrové produkty, jako jsou kreditní karty, hypotéky a půjčky. Význam vzrostl také u dalších produktů, jako je zdravotní pojištění a investiční účty s vlastním zaměřením. Díky tomu je pro jednotlivce ještě důležitější pochopit, jak je používat odpovědně.

Finanční gramotnost může také pomoci chránit jednotlivce před tím, aby se nestali oběťmi finančních podvodů, což je stále častější druh trestné činnosti (Financial Literacy, 2020).

2.1 Finanční gramotnost

Finanční gramotnost představuje znalosti a dovednosti z oboru peněz a finančních produktů. Jedná se o souhrn obecných zásad, které by měl každý občan znát, a které by měl dodržovat. Tato problematika se dotýká každého z nás. *Finančně gramotný člověk* by se měl být schopen orientovat v problematice peněz, umět řídit a spravovat své finance nebo rodinný rozpočet a také posoudit nabídky jednotlivých finančních produktů. Takto gramotný člověk by měl být schopen rozlišit a odmítnout případné nebezpečné „finanční nabídky" na základě svých finančních vědomostí (Navrátilová, Jiříček, Zlámal, 2013).

Finanční gramotnost je schopnost porozumět a efektivně využívat různé finanční dovednosti, včetně osobního finančního řízení a investování. Nedostatek těchto dovedností se nazývá finanční negramotnost (Financial Literacy, 2020).

2.1.1 Základní přehled bankovních produktů

Bez základního povědomí o bankovních produktech není možné dosáhnout dobré finanční gramotnosti. Samotná orientace v bankovních produktech má vliv na zhodnocování našich peněz. Bankovní produkty jsou poskytovány bankami, ale i jinými právními subjekty avšak z historického hlediska bylo poskytování finančních produktů spojováno s bankou. Mezi nejzákladnější bankovní produkty patří (poznámka autora):

2.1.1.1 Běžný účet

Vedení běžného účtu je zcela základní služba poskytovaná bankou. Zpravidla bývá běžný účet zároveň účet pro platební styk (Běžný účet, 2020).

2.1.1.2 Spořící nebo vkladový účet

Spořicí nebo vkladový účet je určený pro vkládání a spoření volných financí. Tyto finance jsou buďto bez časového omezení, nebo na určitou dobu (Spořící nebo vkladový účet, 2020).

2.1.1.3 Jistotní účet

Jistotní účet, nebo také účet vázaný je účtem, kam klient ukládá své peníze pro konkrétní účel. Tyto peníze jsou uloženy na bezpečném místě do doby, dokud nejsou splněné podmínky pro jejich výplatu (Jistotní Účet, 2020).

2.1.1.4 Úvěrový účet

Úvěrový účet není samostatným bankovním produktem, ale bankovní službou, která souvisí s poskytnutým úvěrem. Některé typy úvěrů, hlavně úvěry hypoteční, potřebují evidovat stav splácení a čerpání úvěru na účtu jiném než na běžném a to v zásadě kvůli potřebám banky, klienta či některých dalších institucí. Náklady spojené se založením a vedením účtu jsou zahrnuty do celkových nákladů úvěru (Úvěrový Účet, 2020).

2.1.1.5 Spotřebitelský úvěr

Spotřebitelský úvěr je poskytovaný klientům k financování různých nepodnikatelských potřeb, sloužící ke konkrétnímu záměru, zpravidla nákupu zboží nebo služeb, nebo i bez konkrétního záměru. Jedná se o většinu úvěrů, které jsou klientům poskytovány bankou nebo jinou institucí (Spotřebitelský Úvěr, 2020).

2.1.1.6 Stavební spoření

Stavební spoření jako finanční produkt umožnuje spořit s podporou státu. Další výhodou stavebního spoření je možnost získání výhodného úvěru na řešení bytových potřeb. Spoření není omezeno věkovou hranicí, takže může spořit téměř každý (Stavební spoření, 2020).

2.1.1.7 Úvěr ze stavebního spoření

V České republice poskytují téměř polovinu úvěrů na bydlení stavební spořitelny. U stavebních spořitelen si lze za výhodných podmínek půjčit od desetitisíců až několik miliónů korun. Výše úvěru je ovlivněna výší naspořené částky, délkou spoření a také typem úvěru (Úvěr Ze Stavebního Spoření, 2020).

2.1.1.8 Překlenovací úvěr

Překlenovací úvěr neboli meziúvěr je typem úvěru zprostředkovávaný pouze stavební spořitelnou. Tento úvěr je klienty využívaný na financování pořízení nemovitosti v čase, kdy dle podmínek nemá nárok na standardní úvěr ze stavebního spoření. Jednou z podmínek získání překlenovacího úvěru je zavedení stavebního spoření na stejnou dobu jako má překlenovací úvěr. Klient platí jen úroky z překlenovacího úvěru a současně si spoří na stavební spoření (Překlenovací Úvěr, 2020).

2.1.1.9 Hypoteční úvěr

Jedná se o úvěr dlouhodobý, jehož splacení je zajištěno zástavním právem k nemovitosti. Podmínkou získání úvěru je zapsané zástavní právo v katastru nemovitostí (Hypoteční Úvěr, 2020).

Podrobnější informace o jednotlivých bankovních produktech naleznete v dalších částech diplomové práce.

2.1.2 Složky finanční gramotnosti

Finanční gramotnost zahrnuje tři složky gramotnosti a to gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou (Vymezení pojmu finanční gramotnost, 2011).

Obrázek 1 - Složky finanční gramotnosti

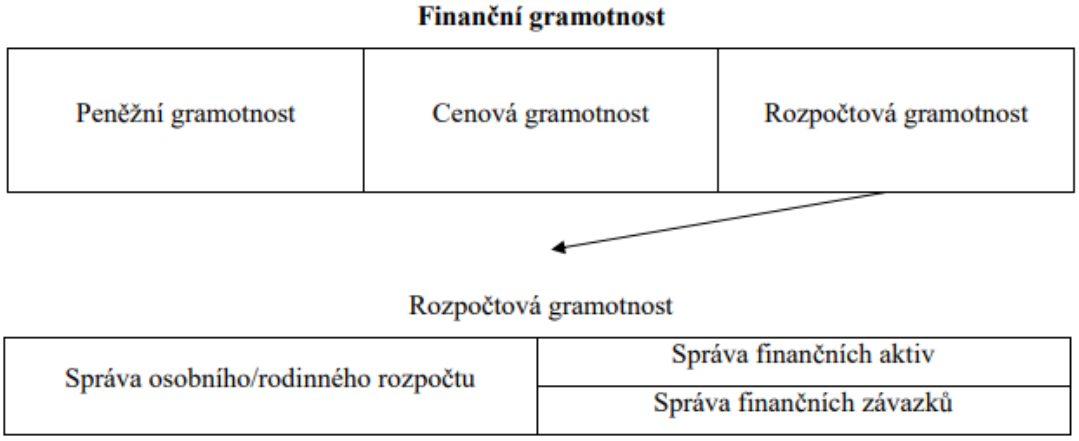

Zdroj: Převzato z Ministerstvo financí ČR, Národní strategie finančního vzdělání, 2010

2.1.2.1 Peněžní gramotnost

Peněžní gramotnost reprezentuje schopnost potřebnou pro řízení bezhotovostních i hotovostních peněz, operování s nimi a také řízení nástrojů k tomu určené (např. platební nástroje, bankovní účet, apod.), (Národní strategie finančního vzdělání, 2010).

Peníze

Peníze jsou obecně přijímané aktivum, kterým je možné provádět platbu za služby a zboží. Vznik peněz byl vynucen vývojem dělby práce a také vývojem směny. V počátcích byla směna naturálního charakteru, lidé směnovali zboží za zboží jiné. Jednalo se o tzv. barter. Se specializací výrobků se začaly vyhrazovat druhy zboží, které byly všeobecně akceptovány, aby plnily funkci prostředníka směny. Především z důvodu stejnorodosti, dělitelnosti a trvanlivosti začaly zastávat funkci peněz drahé kovy. Zlaté i stříbrné mince disponovaly svou vnitřní hodnotou, která vyplývala z hodnoty kovu, z něhož byly raženy. Vývoj tržní ekonomiky přispěl k nahrazení těchto peněz za peníze papírové a mince z běžných kovů, tzv. peněz bez vnitřní hodnoty neboli neplnohodnotné peníze. Zákonným platidlem se stala na základě rozhodnutí státu, takovéto peníze jsou označovány jako peníze

s nuceným oběhem. Za peníze považujeme peníze hotovostní i bezhotovostní. Peníze hotovostní jsou z praktických podnětů nahrazovány penězi bezhotovostními. (Balabán a kol., 2011)

Funkce peněz

Peníze se řadí mezi aktivum se třemi základními funkcemi.

- Peníze slouží jako *prostředek směny* při placení za zboží a služby.
- Peníze plní funkci *zúčtovací jednotky*. Vyjadřují hodnotu zboží či služeb, měří se jimi hodnota.
- Peníze slouží jako *uchovatel hodnoty*. Peníze uchovávají svoji kupní sílu a držitel peněz tak může oddalovat dobu mezi přijetím těchto peněz. Tady je nutné podotknou, že se jedná o funkci dočasnou, protože vlivem růstu cen (inflaci) peníze ztrácejí díl své hodnoty (Škvára, 2016).

Úrok a úroková sazba

Úrok znázorňuje cenu peněz. Pro dlužníka je to tedy částka, kterou musí zaplatit za zapůjčené peníze, pro věřitele je odměnou, kterou obdrží za zapůjčení peněz někomu jinému (Balabán a kol., 2011).

Úroková sazba nebo také úroková míra je podíl úroku k hodnotě půjčeného kapitálu vyjádřeného v procentech. Úroková sazba se váže k určitému období a k tomuto období se vztahuje úrok. Úroková sazba může být roční (p.a.), pololetní (p.s.), čtvrtletní (p.q.), měsíční (p.m.) a denní (p.d.). Za úrokové období tedy považujeme dobu, za kterou se opakovaně připisují úroky, nebo pokud mluvíme o úvěru, je to doba, ke které se úroky vztahují (Balabán a kol., 2011).

Bankovní účet

Bankovní účet je dohoda mezi bankou a klientem, kdy banka umožňuje držet klientovo peníze v bance a poskytuje mu možnost si svoje finanční prostředky vybrat v momentě, kdy je potřebuje (Definition of 'bank account', 2021). Veškeré finanční transakce mezi bankou a klientem jsou na bankovním účtu zaznamenány. Bankovní účty se rozlišují na mnoho typů. Podle typu měny se bankovní účty dělí na devizové a tuzemské, avšak dnešní bankovní účty již nabízejí i vedení účtu v několika různých měnách. Podle typu zůstatku, kdy hovoříme o

kladném neboli kreditním zůstatku a záporném neboli debetním zůstatku. V případě debetního zůstatku klient dluží peníze bance a v případě kreditního zůstatku, je dlužníkem banka vůči klientovi (Co je bankovní účet, 2021).

Bankovní účty dále dělíme podle jejich účelu.

- *Běžný bankovní účet* bychom mohli přirovnat k naší peněžence. Na běžném účtu se většinou nachází pouze peníze sloužící k okamžité útratě za zboží běžné spotřeby. Peníze běžným účtem pouze rotují, většina peněz na účet přijde a zase během měsíce z účtu odejde. Z důvodů inflace by mělo na běžném účtu zůstávat pouze minimum prostředků. Běžné účty se u jednotlivých bank velmi neliší. V dnešní době je možné mít účet téměř bez poplatků, maximálně za minimální cenu a to díky flexibilitě nastavení účtu v bankách. Většina bank totiž poskytuje možnost výběru služeb, které bude klient opravdu využívat, a tak by se nemělo stávat, že klient platí za některé služby, které nevyužívá (Kociánová, 2012).
- *Spořicí bankovní účet* se v posledním desetiletí stal nejznámějším spořícím produktem. Je k nalezení v portfoliu produktů téměř každé banky, v České republice a je nabízeno téměř padesát podob těchto účtů. Nevýhodou takové široké nabídky je velká nepřehlednost a nemožnost se v takovém počtu produktů vyznat. Hlavním významem spořicího účtu je uložení krátkodobých peněz, tím rozumíme vklady, které nemají převyšující délku dvanácti měsíců. V případě, že by klient chtěl uložit peníze na dobu delší než dvanáct měsíců, není spořicí účet tou nejvhodnější volbou. Mezi omezující faktory může patřit například úroková sazba, která je u spořicích účtů nižší než například u termínovaných vkladů. Úlohou spořicího učtu je neomezená dostupnost dostatečné velké finanční rezervy, tato dostupnost je počítána ve dnech. Stačí pomocí příkazu nebo osobně v pobočce banky zadat příkaz a peníze má klient na běžném účtu okamžitě, v případě že má klient běžný a spořicí účet u jedné banky, nebo do dvou dnů, jakmile má klient tyto dva bankovní produkty u rozdílných bank (Janda, 2011).
- *Termínovaný vklad* slouží podobně jako spořicí účet k ukládání a zhodnocování volných finančních prostředků. Úrok termínovaného vkladu je vyšší než na spořicím účtu, ale peníze jsou pro klienta po určitou dobu nepřístupné, jinak řečeno není možné takové peníze v případě potřeby využít. (Co je bankovní účet, 2021).

Při zakládání termínovaného vkladu je většinou stanovena minimální částka, kterou je potřeba složit. Výpovědní lhůta je nastavena na určité časové období, během které není možné s finančními prostředky kooperovat pod hrozbou vysoké sankce. (Balabán a kol., 2011).

Více informací o vkladech naleznete v kapitole, *Rozpočtová gramotnost – vklady*.

Pro správu vlastních finančních prostředků jsou k bankovním účtům standardně nabízeny nejrůznější služby. Mezi nejběžnější patří internetové a mobilní bankovnictví, kde je možné spravovat své finanční prostředky na dálku prostřednictvím počítače, či telefonu, dále pak platební karty, které klientům pomáhají ke snadnému zacházení s penězi prostřednictvím bezhotovostních plateb, nebo hotovostními výběry a dále například kontokorent, který klientovi poskytuje možnost přečerpat vlastní finanční prostředky, avšak za přečerpané prostředky klient platí bance úrok (Co je bankovní účet, 2021).

Platební karty

Platební karty patří mezi moderní instrumenty sloužící k bezhotovostnímu platebnímu styku. Ve většině případů slouží k úhradě spotřebních výdajů a výběru hotovosti. Platby kartou lze použít na jakémkoli místě se čtecím zařízením. Platby kartou se v průběhu let staly široce přijímanými a dnes některá města a dokonce i země usilují o to, aby se staly bezpapírové - takže se místo hotovosti spoléhají pouze na platební karty, mobilní nebo virtuální platby. Osobní platby kartou vyžadují čtečku karet, což je zařízení, které „čte“ informace obsažené v magnetickém proužku nebo mikročipu karty (Card payment - What is a card payment?, 2021).

2.1.2.2 Cenová gramotnost

Cenová gramotnost představuje pravomoci důležité pro pochopení cenových mechanismů a inflace. Pochopení principu „ceny peněz“ v čase, cen finančních nástrojů a služeb v skutečné formě poplatků a úrokových sazeb a odlišnosti mezi reálnou a nominální úrokovou sazbou je významnou částí cenové gramotnosti (Národní strategie finančního vzdělání, 2010).

Základní makroekonomické pojmy

Makroekonomie se zajímá o chování národního hospodářství vcelku. Zkoumá především výši celkového produktu národního hospodářství, vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti, tempo růstu, cenovou hladinu, zahraničně-ekonomické vztahy republiky a problematiku makroekonomické stabilizační politiky. Hlavními cíli hospodářské politiky jsou vysoká míra nezaměstnanosti a nízká míra nezaměstnanosti, vysoká úroveň a tempo růstu celkového produktu, nízká míra inflace (stabilita cenové hladiny) a vyrovnaná platební bilance (Škvára, 2016).

- *Inflace* je projevem ekonomické nerovnováhy a projevuje se růstem cenové hladiny. Inflace paralelně způsobuje znehodnocení peněz (znehodnocení vkladů). Inflace je zapříčiněna důsledkem růstu fyzického objemu peněz. Inflace se dělí na tři typy: inflace zjevná (ekonomická nerovnováha je spojena s růstem cenové hladiny); inflace potlačená (státní orgány zpomalují, nebo zastavují růst cenové hladiny administrativními opatřeními); inflace skrytá (kvalita výrobků klesá, ale ceny zůstávají stejné), (Brčák, Sekerka, Stará, 2014).
- *Trh* je ekonomický prostor, ve kterém probíhá směna statků a služeb a zároveň je to prostor, kde se střetává nabídka s poptávkou. Dle předmětu trhu rozlišujeme trh statků a služeb, trh práce nebo finanční trh. Podstata trhu je směna, při které nastává vytváření ceny. Přísnost podmínek pro obchodování na trhu se odvíjejí od míry organizovanosti (čím vyšší míra organizovanosti, tím přísnější podmínky). Mezi nejlépe organizované trhy patří burzy. Trhy můžeme dělit z hlediska geografického na trhy místní, národní a světové, dle množství výrobců na individuální a agregátní, dle zboží na trh výrobních faktorů, peněz nebo produktů (Škvára, 2016).
- *Hrubý domácí produkt* můžeme definovat jako součet služeb a statků vyrobených v národním hospodářství za nějaké určité období (většinou za 1 rok). Jedná se o součet peněžních hodnot všech konečných produktů a služeb vyprodukovaných za rok výrobními faktory na území státu bez ohledu na to, komu tyto faktory patří. Výše HDP je uváděná v peněžních za jednotku času. Ekonomický růst je vyjadřován růstem HDP. HDP roste, pokud reálné HDP daného roku je vyšší než reálné HDP roku předchozího. Ekonomická síla HDP je vyjadřována v absolutním vyjádření

HDP. Ekonomická úroveň země se vyjadřuje hodnotou HDP přepočtenou na jednoho obyvatele (Balabán a kol., 2011).

- *Nezaměstnanost* je pojem označující jednotlivce, kteří jsou zaměstnatelní a hledají práci, ale nemohou ji najít. Obvykle se měří míra nezaměstnanosti, která vyděluje počet nezaměstnaných osob celkovým počtem lidí v pracovní síle, nezaměstnanost slouží jako jeden z indikátorů stavu ekonomiky. V zásadě existuje několik typů nezaměstnanosti: frikční, cyklická, sezónní, strukturální a technologická (What is Unemployment?, 2015).

Nominální a reálný výnos

Ve spojení s inflací se odlišují tzv. nominální a reálné veličiny. Zjednodušeně jsou reálné veličiny veličinami nominálními upravené o inflaci. Například nominální stokoruna v roce prvním, při 50 % inflaci, je nominální stokorunou i v roce druhém, zatímco reálná stokoruna v roce prvním je při 50 % roční inflace v roce druhém reálnou padesátikorunou (Škvára, 2016).

Úvěr

Úvěr, transakce mezi dvěma stranami, ve které jedna (věřitel) dodává peníze, zboží, služby nebo cenné papíry výměnou za slíbenou budoucí platbu stranou druhou (dlužník). Takové transakce obvykle zahrnují výplatu úroků věřiteli. Úvěr mohou veřejné nebo soukromé instituce rozšířit na financování obchodních aktivit, zemědělských operací, spotřebitelských výdajů nebo vládních projektů. Nejmodernější úvěr je poskytován prostřednictvím specializovaných finančních institucí, z nichž jsou komerční banky nejstarší a nejdůležitější. Věřitel musí každou půjčku, kterou poskytne, posoudit na základě povahy dlužníka (jeho úmyslu splácet), jeho schopnosti splácet (na základě jeho potenciálu výdělku) a jeho zajištění (majetek zastavený v případě nesplácení půjčky). Podmínky úvěrových transakcí mohou být veřejně regulovány, aby se zabránilo zneužívání ze strany zákazníků a věřitelů a aby se úvěr směroval do konkrétních hospodářských odvětví (Credit, 2020).

Cena

Hodnota náležící každému zboží a službě. Hodnota je stanovena na základě skutečné hodnoty práce a materiálu, použité při výrobě nebo při poskytování služby, ale také

vzácností. O ceně rozhodují obchodníci a poskytovatelé služeb, zákazník poté rozhoduje o tom, zdali za takovou nabízenou cenu službu či zboží nakoupí. Cena je tvořena: prací zaměstnance, materiálem, ziskem společnosti, finančními náklady, daní, kterou musí společnost zaplatit státu, marketingovými náklady, náklady na distribuci a náklady na přepravu (Navrátilová, 2013).

2.1.2.3 Rozpočtová gramotnost

Rozpočtová gramotnost představuje pravomoci důležité pro správu osobního nebo rodinného rozpočtu (např. stanovovat finanční cíle, schopnost vést rozpočet a volit alokace finančních zdrojů) a obsahuje i schopnost zdolávat různé životní okolnosti z pohledu finančního. Dále zahrnuje vedle výše zmíněného obecného prvku také dva prvky specializované. Mezi tyto prvky řadíme *správu finančních aktiv* (např. investice, vklady a pojištění) a *správu finančních závazků* (např. leasingy a úvěry). V obou případech to vyžaduje tržní orientaci s různě složitými finančními produkty a službami, schopnost porovnávat jednotlivé produkty nebo služby navzájem a volbu toho nejvhodnější s ohledem na aktuální životní situaci (Národní strategie finančního vzdělání, 2010).

Rozpočet

Rozpočet je na určitou akci nebo dobu stanovený odhad příjmů a nákladů (Co je Rozpočet, 2020).

- *Příjmy* se obvykle uznávají jako přírůstek obchodního majetku bez ohledu na to, zda byl nebo nebyl vytvořen při prodeji. V širším smyslu je příjmem jakékoli zvýšení aktiv, v užším smyslu pouze zvýšení peněžních prostředků. Příjem aktiv může být spojen s výnosem, darem, zápůjčkou, úvěrem, inventarizačním přebytkem atd. Tržby obvykle bývají pouze příjem finančních prostředků. Externí výnos je ekvivalent, který společnost vydělá za prodaný majetek (Příjem, 2021).
- *Výdaje* představují snížení hotovosti v pokladně nebo na bankovním účtu společnosti bez ohledu na účel, pro který jsou vynaloženy. Výdajem je tedy myšleno jakékoli použití prostředků z pokladny nebo bankovního účtu, které je spojeno s vypořádáním různých závazků nebo nákladů (Výdaje, 2021).

Finanční plán

Finanční plán napomáhá s realizací životních investic jako je nákup nemovitostí, nebo s řešením dlouholetých záležitostí, kterými mohou být úspory na důchod. Jedná se o takovou nadstavbu rodinného účetnictví, který odhaduje, kolik finančních prostředků bude člověk potřebovat v určité části života na uskutečnění dlouholetých cílů a jak dlouhý časový horizont bude potřebný k našetření těchto prostředků (Finanční plán – než začneme, 2020).

Tvorba finančního plánu

Ještě než je finanční plán sestaven, je velmi důležité udělat tyto tři kroky.

1. Poznat svou finanční situaci – je velmi zásadní spočítat si veškeré příjmy a výdaje, tedy všechny finanční prostředky, které člověk dostává a zároveň i vydává. To znamená sestavit si vlastní rozpočet, viz kapitola výše.
2. Nastavit si cíle – V tomto momentě je velice důležité, aby si člověk přeměnil své sny na reálné cíle. V momentě, kdy si stanoví jasný cíl, bude jednodušší tento cíl i splnit.
3. Najít způsob, jakým finanční prostředky získat – vždy existuje možnost, jakým způsobem získat větší množství finančních prostředků a utrácet méně peněz. Je tedy podstatné do rozpočtu zakomponovat stanovený cíl a rozpočet řádně zrevidovat.

S takovýmto podrobným plánem se jedinec blíží ke svým cílům mnohem rychleji než bez něj. V cestě za svým stanoveným finančním cílem je třeba ještě splnit dvě kritéria, která bývají mnohdy o něco náročnější (Finanční plán – než začneme, 2020).

1. Realizace plánu – Je potřeba jednoduše připravit jednotlivé kroky, sjednat potřebné smlouvy, nastavit limity a postupovat podle plánu v každodenním životě.
2. Pravidelná kontrola plánu – Každoroční revize plánu patří k důležité součásti. Je třeba alespoň jednou ročně prozkoumat další možnosti a případně finanční plán znovu zrevidovat a upravit.

Depozitní bankovní produkty

V pasivech banky představují největší podíl cizí zdroje, které banka získává prostřednictvím depozitních produktů. V tomto případě se banka ocitá na pozici dlužníka, zatímco klient se stává věřitelem.

Finanční zdroje banka získává od svých klientů prostřednictvím různých depozitních produktů. Tyto produkty lze rozdělit z hlediska formy do tří základních skupin: přijímání **vkladů**, emise **dluhových cenných papírů** a přijímání **úvěrů** bankou (Dvořák, 2005).

Vklady

Peněžní prostředek vložený do banky na některý druh bankovního účtu je vklad. Vzhledem k tomu, že vkladem peníze klient bance půjčuje, se banka zavazuje, že peníze vrátí v dohodnuté lhůtě, a že klientovi za tyto peníze zaplatí úrok (z pravidla je úrok velmi nízký). Na druhou stranu jsou peníze v bezpečí banky a je možné využívat dalších bankovních služeb, jako je platba kreditní/debetní kartou, internetové bankovnictví a mnoho dalších. Vklady lze dělit zejména podle toho, zda je možno s penězi kdykoli disponovat či nikoli. Základními typy bankovních vkladových produktů jsou (Účty, 2017):

- *Běžný účet* lze definovat jako účet vedený bankou pro klienta, mezi jeho hlavní funkce patří provádění platební transakce (Dvořák, 2005). Je nejrozšířenějším vkladovým produktem a není užíván v první řadě pro spoření. Peníze, které jsou uložené na běžném účtu, jsou prakticky nulově úročené a tak kvůli inflaci ztrácejí na hodnotě, v některých případech poplatky za vedení účtu a některé provedené operace mohou dosahovat i vyšších částek než připsané úroky. Je dobré na takovém účtu držet pouze takové množství peněz, které je potřebné k provádění běžných transakcí, jako je platba elektřiny, nájmu, telefonu, vody, školeného, nákupu spotřebního zboží denní potřeby a zbylé peníze převádět a spořit na jiném typu účtu s vyšším úročením (Účty, 2017).
- *Spořicí účet* kombinuje výhody termínovaného vkladu a běžného účtu. Z jednoho produktu bere zajímavé zhodnocení, z druhého produktu likviditu investovaných prostředků. Banky si za něj neúčtují žádné poplatky. Existuje mnoho způsobů, jak ocenit volné prostředky. Mezi tyto způsoby patří právě i spořicí účet. Spořicí účet nenabízí velmi lukrativní zhodnocení vložených finančních prostředků, ale má i své

výhody. Jedná se zejména o nulové riziko investice a vysokou likviditu investovaných prostředků (Co je to spořicí účet a jak funguje?, 2021).

- *Termínovaný vklad* s výpovědní lhůtou je vkladem s časovým obdobím, které je počítáno mezi obdobím podání žádosti o výběr vkladu a výběrem samotným. To znamená, banka neomezeně operuje s penězi do konce výpovědní lhůty, tyto peníze jsou uloženy na dobu neurčitou. Dokud není podána výpověď vkladu, banka neví, do jaké doby bude moci s penězi disponovat. Peníze takto vložené jsou úročené v návaznosti na délku výpovědní lhůty, tím je myšlena návaznost na délku doby, kdy má banka jistotu neomezeného disponování s vloženými penězi. Takto vložené peníze není zpravidla možné vybrat před uplynutím výpovědní lhůty bez poplatku.
- *Termínovaný vklad bez výpovědní lhůty* je vkladem s dopředu stanoveným termínem. Čas mezi vložením peněz a možností jejich výběru je termínem vkladu. Banka tedy zná časové období, ve kterém bude moci s penězi disponovat, úrok je tedy oproti termínovanému vkladu s výpovědní lhůtou vyšší. Možnost výběru peněz je až po uplynutí termínu. Při zaplacení sankčních poplatků snižujících výnos z vkladu je možné vybrat peníze předčasně.
- *Revolvingový termínovaný vklad*, tedy vklad s automatickým obnovením, je vklad, který se den po splatnosti automaticky obnoví na dobu původního termínu s úrokovou sazbu platnou v den obnovení. Je možné úrok v den splatnosti převést na účet určený klientem, nebo tento úrok připsat ke vkladu. Některé banky takovýto termínovaný vklad obnovují pouze na stanovenou dobu. Většinou se obnovování používá u krátkodobých vkladů (Obnovení vkladu, 2021).
- *Stavební spoření*, který je specifickým typem vkladového produktu kombinovaného s možností úvěru. Stavební spoření je jeden z nejvíce využívaných bankovních produktů na trhu. Kombinace spoření a úvěru na sebe navazuje ve dvou fázích. První fáze, tzv. fáze spořící, je fází, kdy klient spoří ukládáním pravidelné určité částky na stavební spoření. Pokud klient splní stanovené podmínky, má nárok na státní podporu. Na stavebním spoření dochází k úročení, jak vlastního vkladu, tak i státní podpory. Druhým obdobím, je období úvěrové, v tomto období si klient může zažádat o úvěr. Klient musí splnit smluvní podmínky a až v tom momentu je mu

poskytnut výhodný úvěr na bytové potřeby od stavební spořitelny (Stavební spoření, 2020).

- *Doplňkové penzijní spoření* je určeno všem zájemců. Není limitováno věkem, národností nebo státní příslušností. Nárok na státní příspěvky účastníkovi vznikají ve chvíli, kdy prokáže svůj trvalý pobyt na území České republiky, nebo bydlištěm na území členského státu Evropské unie případně jiného smluvního státu. Dále musí mít důchodové pojištění podle českých právních předpisů, být poživatelem důchodu z tohoto důchodového pojištění, nebo mít veřejné zdravotní pojištění České republiky. Mezi výhody spoření v účastnických fondech doplňkového penzijního spoření patří státní příspěvek až ve výši 2 760 Kč ročně, možnost příspěvku zaměstnavatele až do výše 50 000 Kč ročně, možnost úspory na dani daňovým odpočtem 24 000 Kč za rok s maximální možnou úsporou na dani z příjmu 3 600 Kč, příležitost dosáhnout na zajímavé výnosy podle zvolené strategie, příležitost čerpat před důchod již 5 let před dovršením státem určeného důchodového věku muže a v případě úmrtí, získají finanční prostředky osoby určené či dědicové (Co je doplňkové penzijní spoření, 2021).

Cenné papíry

Podle zákona o cenných papírech jsou cenné papíry akcie, podílové listy, zatimní listy, investiční kupóny, dluhopisy a kupóny podle §12 zákona, šeky, cestovní šeky, směnky, náložné listy i konosamenty a další listy, které za ně zvláštní zákon prohlašuje. Jeho nominální hodnota je uvedena částkou na cenném papíru (Cenné papíry, 2001). Cenné papíry mohou mít listinou, případně zaknihovanou podobu. Listinný cenný papír má papírovou podobu, zaknihované cenné papíry jsou záznamem v evidenci. Forma cenného papíru pak udává, kdo je jeho vlastníkem, a jakým způsobem může tento papír přenést (Dvořáková, 2011).

Úvěrové bankovní produkty

Aktiva banky představují z podstatné části úvěrové produkty bank. Za bankovní úvěry považujeme takové produkty, které klientům dovolují určitý způsob jejich financování a produkty s tím související. Co se týká banky, jedná se většinou o poskytování finančních prostředků svým klientům za pomoci různých úvěrů, ale také i o garanci poskytnutí

finančních prostředků při splnění určitých podmínek. Poskytování bankovních úvěrů patří mezi nejvýznamnější obchody komerčních bank. V důsledku velkého množství různých druhů úvěrů, není snadné úvěry systematizovat. Tato složitost vyplývá z řady relevantních hledisek, podle kterých lze produkty řadit. Není tedy nutné, snažit se o systematizaci úvěrů, ale můžeme vymezit pouze základní kritéria, která jsou při členění úvěrů důležitá. Jedná se zejména o nadcházející kritéria a z nich vyplývají druhy úvěrů (Dvořák, 2005):

- Ze vztahu k **příjemci úvěru** je dobré odlišovat následující subjektu: 1. *stát, municipalit a veřejnoprávní subjekt,* 2. *podnikatelské subjekty*, které je možné dále členit dle odvětví, velikosti a právní formy a 3. *fyzické osoby*.
- Ve vztahu k **formě poskytnutého úvěru**, kdy banky umožňují úvěry ve dvou základních formách: 1. *Peněžní úvěry*, kdy klient získá skutečné likvidní peníze. Klient je povinen ve smluvené lhůtě splatit přijatý úvěr a to i s úroky za poskytnutí. Úroky se přímo odrážejí v bankovní bilanci, a tím tedy i přímo ovlivňují její likviditu. 2. *Závazkové úvěry a záruky* pro klienta přímo neznamenají získání likvidních prostředků. Banka zde slouží v určité formě jako ručitel klienta a zavazuje se, že pokud klient nebude schopný svůj závazek splnit, banka tyto závazky splní.
- Dobu splatnosti úvěru banky rozlišují na krátkodobé, což jsou úvěry o délce do 1 roku. Střednědobé úvěry jsou v délce do 4 až 5 let a dlouhodobé jsou nad 4 až 5 let a patří mezi ně například hypoteční úvěr (Balabán a kol., 2011).

2.1.3 Zvládnutí osobních financí

Způsobů jak šetřit, snižovat výdaje a tím vytvářet úsporu je mnoho. Pokud bychom tyto postupy chtěli seřadit do nějakého přehlednějšího postupu, vytvoříme zhruba takovýto seznam:

1. Je velmi důležité přísně kontrolovat všechny výdaje a velmi omezit nadbytečné platby za služby a zboží, které je nepotřebné.
2. Je potřeba ovládnout spotřebitelský pud.
3. Je také potřebné porozumět reklamě a dokázat ji vyhodnotit jako jeden z mnoha komunikačních kanálů, kterými člověk přijímá informace.
4. Je důležité inventarizovat svoje výdaje a správně rozpoznat jejich důležitost. Je dobré svým výdajům přiřadit preference a podle nich výdaje snížit. Je dobré řídit se

praktickým pravidlem, pokud opravdu chceme zefektivnit své schopnosti nad výdaji a šetřit maximálně, ale s rozmyslem, je potřeba vést si alespoň po dobu 4 měsíců finanční deník, podobný finančnímu deníku normální firmy. Na jedné straně deníku jsou vypsány příjmy a na druhé straně výdaje. Zároveň je důležité si vést „inventarizaci zásob“ a inventarizaci použitých a nepoužitých nakoupených věcí. Teprve až přesné poznání finančních toků může vést k racionalizaci financí.

5. Je také dobré přehodnotit chod domácnosti, zvyklosti a způsoby vykonávání běžných činností. Takové zamyšlení může vést ke snížení hlavně nákladů na energie nebo vodu.
6. Také posouzení potenciálu dalších úspor spojený např. s bydlením. To znamená, že pokud budou vyžadované nějaké adekvátní investice, které budou vést ke vhodné návratnosti, takovéto investice provést (Dvořáková, 2011).

2.1.3.1 Metody

Zvládnutí osobního/rodinného rozpočtu můžeme pomocí jednoduchých metod.

Metoda START

Tato metoda je založena na pěti krocích, které pomáhají zvládnutí rodinného rozpočtu a osobních financí (Škvára, 2016).

- Je důležité **S**epsat si své čisté příjmy.
- **T**rochu času věnovat sepsání si svých měsíčních výdajů.
- **A**nalyzovat zdali mé příjmy pokrývají veškeré výdaje.
- **R**ozumově zvážit všechny výdaje a přizpůsobit je situaci,
- **T**řebaže, i vše funguje, je dobré čas od času rozpočet přehodnotit.

Metoda 5P rodinného rozpočtu

- Přehled – Je důležité mít přehled nad svými financemi.
- Plán – Vytvoření plánu a tím získání přehledu nad svými financemi.
- Předpoklad – Předpoklad souvisí s naplněním sledovaných cílů a závazků.
- Pochopení – Nabýt pochopení nutnosti mít vytvořené úspory.
- Princip – Návyk napomáhající předcházet a zvládnout své dluhy (Škvára, 2016).

Pravidlo 50/20/30

Senátorka Elizabeth Warrenová ve své knize „All Your Worth: The Ultimate Lifetime Money Plan“ zpopularizovala takzvané „rozpočtové pravidlo 50/20/30“. Základním pravidlem je rozdělit příjmy po zdanění a rozdělit je na útratu: 50% na potřeby, 30% na přání a 20% na úspory (What Is the 50/20/30 Budget Rule?, 2020).

50 % z celkových čistých příjmu by měla být tvořena životními náklady. Řadí se sem výdaje na bydlení, potraviny, pohonné hmoty, pojištění, apod. Jedná se tedy v podstatě o náklady, které nejsme schopni jednorázově snížit.

20 % z celkových čistých příjmů bychom měli být schopni ušetřit. Tyto peníze by nám měli vytvářet finanční rezervu na nečekané události, jako jsou ztráta zaměstnaní, dlouhodobá neschopnost práce, případně volné prostředky na náhlou a nutnou opravu auta, koupi nového vybavení bytu, rekonstrukci a podobně. Tyto peněžní prostředky by měli sloužit k překlenutí jednorázových investic na bydlení, nebo dlouhodobých poklesů příjmů, bez toho aniž by se musel snižovat životní standard, rozprodávat majetek, nebo riskovat penále za prodlení splátky spotřebitelského úvěru, hypotéky a podobně.

30 % našich použitelných příjmů bychom měli využít na věci, které chceme. Řadí se sem koníčky, cestování, nové spotřební zboží apod. 30 % je maximální hranice, které bychom měli každý měsíc za takové věci/služby utratit (Vy ještě neznáte pravidlo 50:30:20?, 2018).

Metoda nulového rozpočtu

Tato metoda spočívá v alokování dostupných finančních prostředkům k jednotlivým výdajům. U této metody platí, že každá koruna bude mít předem stanovený úkol. Podle aktuálních potřeb je možné každý měsíc jednotlivé kategorie upravovat. Pokud nám stanovená výše rozpočtu na jeden úkon nevyhovuje, můžeme si na tento úkon vyhradit více peněz, ale musíme myslet na to, že pokud do jednoho rozpočtu peníze přidáme, z jiného zase musíme ubrat. Při této metodě je nesmírně důležité monitorovat pravidelně jednotlivé příjmy a výdaje. Jedna z největších výhod této metody je, že jsme si plně vědomi, za co finanční prostředky utrácíme a odkud plynou jednotlivé příjmy. Mezi její nevýhody řadíme velkou časovou náročnost, tato metoda také nepočítá s nenadálými výdaji, jako je například oprava

rozbitého kotle. I z toho důvodu je tato metoda spíše krátkodobým řešením (Jak sestavit rodinný rozpočet? Přehledný návod krok za krokem!, 2020).

Metoda úplného základu

Metoda úplného základu je výhodná hlavně v případě, pokud chceme navýšit úspory, nebo potřebujeme rychle splatit některé dluhy. Při této metodě naše výdaje minimalizujeme pouze na nezbytné produkty nebo služby, které v našem životě tvoří úplný základ. Tato metoda může být dobře využitelná pro lidi, kteří potřebují lépe kontrolovat svoje nákupní zvyky, a zároveň může pomoci lidem, kteří se snaží uspořit peníze s nízkým příjmem (4 metody, jak začít šetřit a vytvořit si rozpočet, 2019).

Výsledovka

V metodě výsledovky nejde ani tolik o stanovení rozpočtu, jako o celkový přehled toho, jakým způsobem hospodaříme se svými financemi. Tato metoda lze jednoduše přirovnat k roční hospodářské výsledovce velkých firem. V případě této metody si vypisujeme v pravidelných intervalech, například měsíčních či čtvrtletních, veškeré zůstatky na účtech a to jak běžných a spořících, tak i na účtech hypotečních a úvěrových. Vytváříme si zkrátka výkaz zisků a ztrát. Díky této metodě získáváme mnoho odpovědí na otázky ohledně našich finančních prostředků, ať už jde o otázky našeho nárůstu či poklesu finančních prostředků a stavu našich dluhů. Výhoda této metody je právě sledování a tím následné kvantifikování situace, která poskytne spoustu odpovědí, protože cílem každého finančního plánu je právě kumulace jmění s ohledem například na důchod (Jak sestavit rodinný rozpočet? Přehledný návod krok za krokem!, 2020).

Metod pro sestavování a sledování rozpočtů je mnoho. Na internetu je ke stažení i velké množství aplikací, které napomáhají s hlídáním rozpočtu, protože se dají jednoduše propojit s internetovým bankovnictvím, a tak snadno zaznamenávají všechny pohyby na účtech. I banky již přichází s různými inovacemi, co se týká internetového bankovnictví, takže poskytují možnost i přímo v aplikaci sledovat stav vlastních financí, případně vytváření obálek. Důležité ovšem je samostatné a cílené sledování vlastních financí (pozn. Autora).

2.1.4 Měření finanční gramotnosti 2020 Ministerstvem financí

Ministerstvo financí České republiky provedlo již třetí měření finanční gramotnosti. Toto měření probíhá od roku 2010 a opakuje se každých pět let. Poslední měření proběhlo v lednu 2020. Měření vychází z *Národní strategie finančního vzdělání 2.0* schválené vládou. Výsledky tohoto měření značí mírný nárůst ve finanční gramotnosti na území České republiky. V mezinárodním srovnání, do kterého patří státy OECD a některé další, se Česká republika pohybuje v průměru. Výsledky měření slouží především pro zacílení budoucích finančních vzdělávacích aktivit.

Obecně lze říci, že v České republice došlo ke zlepšení tzv. ekonomické zodpovědnosti. Ekonomická zodpovědnost znázorňuje primární postoje občanů k financím a zobrazuje jejich nákupní chování a rozhodování na trhu s financemi. V případě obecných finančních znalostí, občané České republiky stagnují. Občané jsou uvážlivější, co se týká hospodaření s financemi domácností, jsou ostražitější při sjednávání smluv a zlepšilo se i povědomí o vlastních právech. Mezery však občané České republiky mají v základních znalostech důležitých pojmů z oblasti půjček, úvěrů, a také jednoduchých početních dovednostech (Měření finanční gramotnosti 2020, 2020).

2.1.4.1 Vyhodnocení výsledků v podmínkách České republiky

V lednu 2020 provedla společnost Ppm factum research pod záštitou ministerstva financí měření finanční gramotnosti dospělé populace v České republice. Část těchto dosažených dat dále použila Mezinárodní síť finančního vzdělání při Organizaci pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) k vlastnímu srovnání finanční gramotnosti dospělých v mezinárodním měřítku. Struktura vzorku dotazovaných se skládala z 1000 lidí ve věku od 18 let, se všemi druhy dosaženého vzdělání, ze všech krajů České republiky. Populace vzorku byla rozdělena téměř rovnoměrně na 494 mužů a 506 žen.

Celkové výsledky byly rozděleny na dva základní okruhy. Finanční znalosti a ekonomickou zodpovědnost. V případech, kde to bylo možné, byly výsledky porovnány oproti výsledkům z roku 2015, protože bylo použito identické kódování otázek jako v roce 2015 (Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: Celkové výsledky, 2020).

Úroveň finančních znalostí

Šetřením byla zjišťována úroveň finančních znalostí. V tomto případě jsou finanční znalosti posuzovány podle správnosti odpovědí na otázky, které mají pouze jednu objektivní a správnou odpověď a jsou úzce spjaty se znalostmi z oblastí jako je terminologie na finančním trhu, makroekonomie a matematiky. Na základě šetření provedené ministerstvem bylo zjištěno, že vyšší úroveň finančních znalostí má méně než polovina. Spíše nízké finanční znalosti vykazuje 10 % občanů. Více informací obsaženo na obrázku 2 (Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: Celkové výsledky, 2020).

Obrázek 2 - Úroveň finančních znalostí 2020

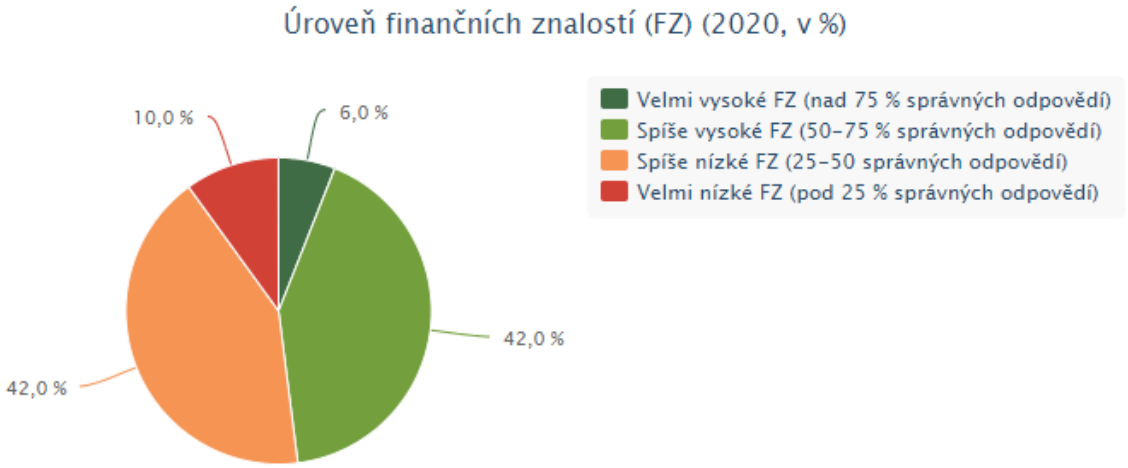

Zdroj: Převzato z Ministerstvo financí, Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: Celkové výsledky

Úroveň ekonomické zodpovědnosti

Dalším zkoumaným aspektem byla ekonomická zodpovědnost. Ekonomicky zodpovědným je takový člověk, který dokáže efektivně a správně využívat finanční produkty, nebo se dokáže lépe rozhodovat ve světě financí. Dvě třetiny lidí dosahují vyšší úrovně ekonomické zodpovědnosti a jedna třetina tázajících má nižší ekonomickou zodpovědnost. Více informací na obrázku 3 níže.

Obrázek 3 - Úroveň ekonomické zodpovědnosti 2020

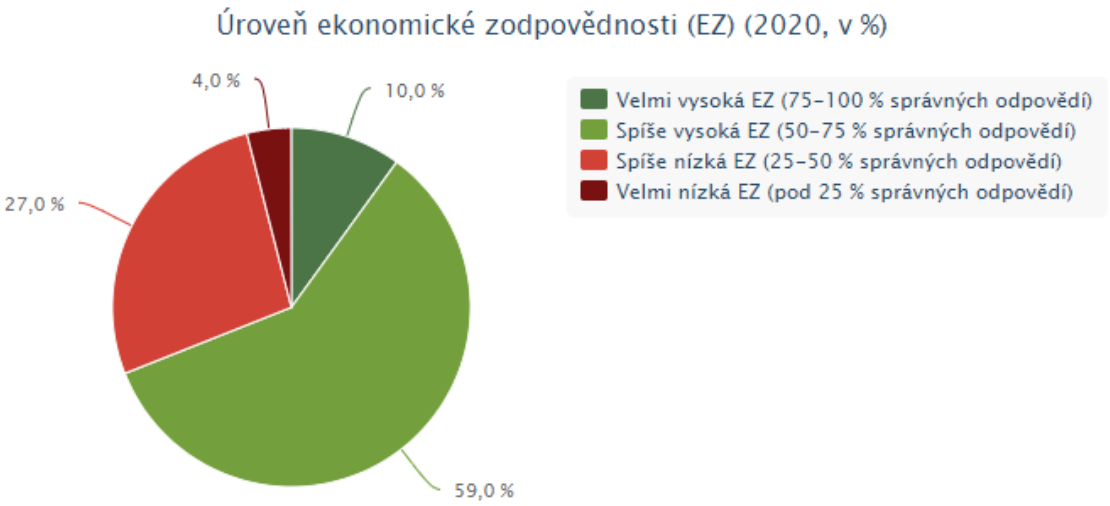

Zdroj: Převzato z Ministerstvo financí, Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: Celkové výsledky

Rozdělení respondentů podle ekonomické odpovědnosti a úrovně finančních znalostí

Rozdělení respondentů by se dalo rozdělit na čtyři hlavní skupiny a to podle seskupení ekonomické zodpovědnosti a různých úrovní finančních znalostí. Tuto problematiku si můžeme lépe přiblížit obrázkem 4. Červená část obrázku náleží populaci s nižší úrovní finančních znalostí a nižší úrovní ekonomické odpovědnosti, tuto skupinu tvoří 26 % populace. Šedé pole znázorňuje populace s vyšší úrovní finančních znalostí, ale s nižší úrovní ekonomické zodpovědnosti, do této skupiny patří pouze 5 % populace. Žluté pole na obrázku znázorňuje obyvatelstvo s nižší úrovní finančních znalostí, ale zároveň vyšší úrovní ekonomické odpovědnosti, populace v této části činí 25 % dotazovaných. Poslední, zelené pole znázorňuje osoby s vyšší úrovní jak ekonomické zodpovědnosti, tak i úrovně finančních znalostí. Do této skupiny patří 44 % populace.

Obrázek 4 - Rozdělení respondentů podle úrovně ekonomické zodpovědnosti a finančních znalostí

Rozdělení respondentů podle úrovně finančních znalostí a ekonomické zodpovědnosti

Kombinace finančních znalostí a ekonomické zodpovědnosti *(celková %)*				
	Velmi nízká finanční znalost	**Spíše nízká** finanční znalost	**Spíše vysoká** finanční znalost	**Velmi vysoká** finanční znalost
Velmi nízká ekonomická zodpovědnost	3	1	0	0
Spíše nízká ekonomická zodpovědnost	6	16	5	0
Spíše vysoká ekonomická zodpovědnost	1	23	31	4
Velmi vysoká ekonomická zodpovědnost	0	1	7	2

Zdroj: Převzato z Ministerstvo financí, Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: Celkové výsledky

Zajímavá zjištění oproti roku 2015

Došlo k mírnému zvýšení úrovně finanční gramotnosti občanů České republiky od posledního měření. Tato gramotnost se skládá z ekonomické odpovědnosti a finančních znalostí. Úroveň ekonomické zodpovědnosti vzrostla, nic méně úroveň finančních znalostí stagnuje a co se týká jednoduchých příkladů, jako je prosté dělení, zlomky, trojčlenka, procenta, jednoduché a složené úročení, tak v tomto případě jsou na tom občané České republiky hůře.

Lidé začali mít oproti roku 2015 aktivnější přístup k vlastním finančním prostředkům. To lidé realizují větším zájmem o spoření, vytvářením rezerv pro případ ztráty příjmů a omezením některých výdajů. Také se zvyšuje procento lidí, kteří se před podepsáním smlouvy nebo v případě finančních potíží, poradí se svými blízkými, nebo s odborníky.

Stále je však nízké povědomí o ukazateli nákladovosti spotřebitelských úvěrů. Samotný RPSN ukazatel zná pouze pětina dotázaných, ostatní lidé nedokáží tento ukazatel ani popsat nebo jej použít v praktických příkladech.

Co se týká využívání elektronického bankovnictví, tam byl zaznamenán nárůst o 20 p. b., oproti roku 2015, to znamená, že již tři čtvrtiny občanů využívají aktivně internetovou banku.

K zabezpečení na stáří se 95 % respondentů domnívá, že díl jejich důchodu bude hrazen státem, což je oproti roku 2015 o 10 p. b. méně. Zvýšil se i podíl lidí, kteří si důchod chtějí financovat ze svého soukromého penzijního plánu nebo přivýdělkem.

20 % Čechů hodnotí svou finanční situaci jako nedostatečnou, nejsou schopni vystačit se svými výdělky a 10 % má příliš velké dluhy a dlouhodobé problémy s hrazením i běžných životních nákladů (Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: Celkové výsledky, 2020).

2.1.4.2 Vyhodnocení výsledků na mezinárodní úrovni

Finanční vzdělávání, finanční ochrana spotřebitele a finanční začleňování jsou na nejvyšší politické úrovni uznávány jako tři základní složky finanční soběstačnosti jednotlivců a celkové stability finančního systému, jak je zdůrazněno prostřednictvím tří sad zásad schválených vedoucími představiteli skupiny G20: Inovační finanční začlenění (2010); Ochrana finančního spotřebitele (2011); a národní strategie pro finanční vzdělávání (2012).

Jak je uvedeno v národních strategiích vypracovaných Mezinárodní sítí OECD pro finanční vzdělávání (OECD / INFE), hodnocení kompetencí populace v oblasti finanční gramotnosti je klíčovou součástí úspěšné národní strategie.

Příležitost sbírat údaje pomocí mezinárodně relevantního nástroje prostřednictvím koordinovaného výzkumu dále zvyšuje hodnotu takového hodnocení tím, že umožňuje ekonomikám srovnávat sebe sama, identifikovat společné vzorce a spolupracovat při hledání řešení pro zlepšení finanční gramotnosti a dobrých životních podmínek v jejich příslušné populaci.

Mezinárodní průzkum zohledňuje reakce lidí ve věku od 18 let. Velikost vzorku se pohybuje od 1 000 do 84 000 respondentů. Celkem bylo dotazováno 125 787 dospělých pomocí stejných základních otázek. Téměř 26 zemí a ekonomik (z toho 12 členských zemí OECD), vybraných z Asie, Evropy a Latinské Ameriky, se účastnila tohoto druhého mezinárodního průzkumu finanční gramotnosti pomocí celosvětově uznávaného souboru nástrojů

OECD / INFE. Měření se skládá ze 4 oddílů. První oddíl je zaměřen na finanční gramotnost a její součásti a dále je pak rozdělen na finanční znalosti, finanční chování a postoje k dlouhodobějšímu finančnímu plánování. Druhý díl se soustředí na opatření finančního začlenění, ve třetím oddíle se analyzují výsledky politik finančního vzdělání, tedy prvky finanční odolnosti a finančního blahobytu. Čtvrtý oddíl je věnován potencionálně zranitelným skupinám a poslední oddíl obsahuje poučení a politická doporučení.

Tento celosvětový průzkum je klíčovým úspěchem pro OECD / INFE, který stanovil vývoj metody měření a srovnání finanční gramotnosti jako jednoho ze tří počátečních cílů. Výsledky poskytují informace o finanční gramotnosti, které jdou nad rámec znalostí a pokrývají aspekty finančního chování a postojů. Jsou vykazovány trendy finančního začlenění. Zvláštní pozornost byla věnována prvkům, které poskytují vhled do finanční odolnosti jednotlivců, což je důležitá vlastnost, která se v době ekonomické a finanční volatility ukazuje jako velmi relevantní. Bylo vypočítáno nové skóre finanční pohody. Zpráva se také snaží identifikovat potenciální cílové skupiny v populacích diferenciací skóre finanční gramotnosti podle charakteristik jednotlivců (jako je pohlaví, věk, digitální použití a míra úspor jako aproximace finanční odolnosti), (OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy, 2020).

Klíčové výsledky průzkumu

Finanční gramotnost je napříč vybranými ekonomikami nízká: Celkové skóre finanční gramotnosti, vypočítané pomocí metodiky bodování OECD / INFE a definované v sadě nástrojů OECD / INFE 2018, měří soubor základních finančních dovedností, chování a postojů. Bodování maximálně 21 efektivně znamená, že jednotlivec získal základní úroveň porozumění finančním konceptům a ve svých finančních jednáních uplatňuje některé obezřetné zásady. Dosažení maxima tedy naznačuje základní znalosti a využití financí. Jednotlivci v celém vzorku dosáhli v průměru pouze 12,7 nebo necelých 61 % maximálního skóre finanční gramotnosti, což představuje základní soubor znalostních konceptů a finančně obezřetného chování a postojů. Průměr napříč zúčastněnými členskými zeměmi OECD je jen nepatrně vyšší na 13,0 (62% maxima). Nejvyšší skóre dosažené jakoukoli zemí nebo ekonomikou bylo 14,8 v Hongkongu, Číně nebo 71 % maxima a minimum 11,1 dosáhla

Itálie (53% maxima). Většina ekonomik skórovala mezi 12 a 14. Tyto výsledky naznačují, že je zde velký prostor pro zlepšení napříč všemi prvky finanční gramotnosti:

- *Znalosti:* Průměrné získané skóre znalostí u všech jednotlivců bylo 63 % maxima. Pouhých 26 % všech dospělých reagovalo správně na otázky týkající se jednoduchého a složeného úroku - zásadní pojmy, které ovlivňují základní správu peněz a akumulaci úspor. Pouze 53 % dotazovaných dospělých dosáhlo minimálního cílového skóre 5 nebo více (nebo 70 %) a pouze 57 % jednotlivců v členských zemích OECD dosáhlo tohoto cíle. Pouze asi 17 % dotázaných dospělých hodnotilo své znalosti jako vysoké, 53 % uvedlo, že jsou průměrné a 26 % odhadlo své vlastní znalosti jako nízké.
- Chování: Průměrné získané skóre chování bylo 5,3 (z 9) pouze v celém vzorku a pouze v členských zemích OECD. To představuje 59 % maxima. Mezi klíčové koncepty chování patří spoření, dlouhodobé plánování, dohled a kontrola nad svými financemi. Pouze asi 49 % dospělých v tomto průzkumu dokázalo dosáhnout minimálního skóre cílového chování, tedy toto chování poznalo a jednalo podle něho.
- Postoj: Průměrné získané skóre postoje u všech jednotlivců bylo 3 (z 5) a 3,1 u dospělých v členských zemích OECD. To představuje 59 % maxima (62 % u dospělých v členských zemích OECD) a pouze 43 % dosáhlo minimálního skóre cílového postoje (47 % u dospělých v členských zemích OECD). (OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy, 2020).

Povědomí o produktech je ve 26 zkoumaných zemích a ekonomikách relativně vysoké; využití je však relativně nízké - méně než polovina respondentů si pořídila finanční produkt nebo službu. Nejčastěji se používají platební produkty, nejméně pak pojistné produkty.

- Více než 80 % dotazovaných dospělých (83 % pro celý vzorek a 86 % pro členské země OECD) odpovědělo, že zná nejméně pět různých finančních produktů. Méně než 50 % (46 % pro celkový vzorek a 41 % ve všech členských zemích OECD) si v uplynulém roce pořídilo finanční produkt nebo službu. Přibližně jedna pětina respondentů (23 % u celkového vzorku a 18 % ve všech členských zemích OECD) se obrátila na blízkou rodinu, přátele nebo jejich příbuzné, aby si půjčily nebo ušetřily peníze, čímž se vyhnuly formálnímu finančnímu systému.

- Nejpoužívanější byly platební produkty, přičemž 69,6 % respondentů uvedlo, že používají platební kartu, účet nebo mobilní platební službu (81,2 % v členských zemích OECD). Z celého vzorku byly nejméně využívány pojistné produkty, pouze 37,3 % dospělých uvedlo, že si jeden pojistný produkt pořídili v minulém roce. V členských zemích OECD to platilo pro úvěrové produkty, kde 43,3 % dospělých používalo jakýkoli typ formální půjčky. Přibližně polovina dospělých (51,3 % z celkového vzorku a 49,6 % v členských zemích OECD) použila spoření, investice nebo důchodové produkty, které v jejich jurisdikci nebyly povinné.

Velké skupiny v mnoha ekonomikách mají omezenou finanční odolnost. Dostupnost úspor je důležitá pro zvládnutí jakýchkoli nenadálých finančních situací během života jednotlivců. Průzkum naznačuje, že třetina nebo přibližně 28 % respondentů uvádí, že má finanční polštář zhruba na jeden týden, pokud ztratí svůj hlavní příjem. Mezi ekonomikami v průzkumu však existují velké rozdíly, přičemž nejvyšší procento je 51 % a nejmenší 6 %. Asi 25 % uvádí, že by byli schopni se živit přibližně jeden měsíc, 15 % mezi třemi až šesti měsíci a 18 % více než šest měsíců. Jen něco málo přes 14 % respondentů uvádí, že neví, což samo o sobě ukazuje na nepřipravenost uvažovat o takové eventualitě nebo nedostatek zdrojů na finanční polštář. V průměru necelá 4 % respondentů v celém vzorku uvedlo, že se stali oběti nějakého druhu finančního podvodu (jako jsou například Ponziho schéma, phishingu nebo krádež finanční identity) nebo dostali špatnou službu od poskytovatele finančních služeb, která jim způsobila finanční ztráty. Mezi zeměmi a ekonomikami je velký rozdíl v podílu obětí podvodů.

- *Finanční stres* je běžný: Napříč vzorkem 42 % jednotlivců uvedlo, že se obávají splnění svých každodenních životních nákladů. Asi 40 % se obává o svou finanční situaci a 37 % uvádí, že finančně vyjdou každý měsíc. Mezi ekonomikami existují rozdíly, a přesto dokonce i nejnižší procento dospělých, kteří uvádějí, že se v kterékoli zemi finančně vystačí, je 18 % (nejvyšší je 66 %). I když tyto reakce mohou odrážet individuální vnímání, předsudky a kulturní rysy, naznačují, že významná část zkoumaných populací zažívá ve svém každodenním životě trvale finanční stres a starosti s penězi.

Průměrné skóre finančního blahobytu všech účastníků je pod 50 % maxima (47,4 % u celkového vzorku a 49,4 % u členských zemí OECD). To naznačuje, že zkoumaní jedinci

v průměru nepovažují svou finanční situaci za pozitivní, ale spíše jako stresovou a plnou obav. Toto opatření je konstruováno ze souboru sebe-posuzovaných výroků, a proto by mělo sklon k průměrnosti, a ne k extrémům. Skóre pod průměrem však znamená, že respondenti si nejsou jisti kontrolou svých financí, cítí se méně sebejistí svou schopností absorbovat finanční otřesy v budoucnu, mají větší tendenci souhlasit s tím, že jejich finance omezují jejich životní volby a že nakonec zaostávají za svými dlouhodobými finančními plány. Existuje spousta prostoru pro zlepšení. Rozsah skóre je 57 % maxima Rakousko a Česká republika a 55 % Hongkong a Čína až po minimum 35 % Gruzie a 40 % Severní Makedonie. Dospělí v sedmi ekonomikách dosáhli více než 50 %, přičemž ostatní ve zbývajících bodovali pod průměrem. To ilustruje značné nepohodlí jednotlivců s jejich vlastní finanční situací (OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy, 2020).

Rozdělení na možné skupiny, které mohou představovat politické cíle pro finanční vzdělávání, je následovné:

- V průměru v celém vzorku vypadá, že muži mají statisticky vyšší finanční znalosti a skóre finanční pohody. V absolutních číslech také vypadá, že mají vyšší celkové skóre finanční gramotnosti ve všech ekonomikách; tento rozdíl však není statisticky významný. Existuje určitá heterogenita ve skóre chování a postojů, kde vypadá, že řada významných rozdílů je tam, kde mají ženy vyšší skóre chování (například v Polsku a Rusku) a skóre postojů (Gruzie, Korea, Portugalsko, Rusko a Thajsko).
- Zdá se, že mladí lidé (ve věku 18–29 let) mají významně nižší skóre finanční gramotnosti a finančních postojů než zbytek respondentů. Mají také nižší finanční znalosti a méně obezřetné finanční chování. Skóre blahobytu mladých lidí je smíšené - většina statisticky významných rozdílů bývá, když jsou skóre blahobytu mladých vyšší (například v Gruzii, Estonsku, Kolumbii, Peru, Portugalsku a Moldavsku). Opak platí pro Hongkong a Číně, České republice, Itálie a Korey. Skupina středního věku (ve věku 30–59 let) má výrazně vyšší skóre ve finanční gramotnosti i finančním blahobytu. Na druhé straně senioři (ve věku 60 a více let) mají až na několik výjimek nižší finanční gramotnost a finanční blahobyt téměř ve všech ekonomikách ve vzorku. Senioři v Rakousku a Německu mají výrazně vyšší finanční pohodu. Finanční chování seniorů má také tendenci být méně obezřetné, což je patrné z jejich výrazně nižším skóre chování napříč respondentů všech ekonomik.

- Respondenti, kteří používali digitální zařízení nebo služby, mají důsledně a výrazně vyšší skóre finanční gramotnosti, znalostí, chování a blahobytu. Skóre postojů se však buď výrazně neliší. To naznačuje, že digitální použití může být v souladu s vyššími finančními znalostmi a obezřetnějšími modely finančního chování, avšak s krátkodobějšími postoji.
- Jednotlivci, kteří mají úspor přesahujících tři měsíce, mají trvale a výrazně vyšší skóre napříč všemi ekonomikami a všemi finančními výsledky.

Výsledky průzkum poukazují na velké skupiny občanů, kterým chybí potřebná finanční gramotnost a finanční odolnost, které by jim napomáhali efektivně řešit každodenní finanční situaci. Toto je aktuální zejména v době rozvíjející se finanční krize v důsledku pandemie COVID-19, která pravděpodobně vytvoří značné ekonomické a finanční tlaky na jednotlivce a prověří jejich schopnost zachovat si svůj finanční blahobyt. Je důležité, aby politici využili příležitosti krize a s ohledem na výsledky tohoto průzkumu. Měli by se zaměřit na připomenutí základních konceptů finanční gramotnosti (rozpočtování, plánování a ukládání). Mohli využívat účinné komunikační kanály, digitální nástroje a inovativní techniky (například poznatky o chování) k poskytování programů finančního vzdělávání přizpůsobených potřebám svých občanů a reagovali na naléhavost krize vyvolané COVID-19 poskytováním včasných a vhodných poradenských služeb těm, kteří jsou nejvíce postiženi. A aby spolupracovali s kolegy z komunity finančního vzdělávání, kteří mohou mít zkušenosti s podobnými výzvami a již vyzkoušeli nebo implementovali podobná inovativní řešení (OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy, 2020).

3 Vlastní práce

Finanční gramotnost se stává stále více se opakujícím termínem ve všech sférách našich životů. Je velmi důležité, aby se již malé děti učily hospodařit se svými finančními prostředky a byly rodiči a školou vedeni k zodpovědnému hospodaření s penězi. Ačkoli je tento vědní obor ještě velice mladý, Česká republika na něj začala zaměřovat svoji pozornost právě z toho důvodu, že finanční gramotnost jednice má jistý vliv na finanční zdraví celého státu. V roce 2007 vznikl program na budování finanční gramotnosti na základních a středních školách pod záštitou Ministerstva financí. Z tohoto důvodu byl průzkum k diplomové práci zaměřený na dospělé jedince, tedy na jedince, kteří v rámci studia na základních a středních školách s největší pravděpodobností neměli v osnovách zařazenou právě zmiňovanou finanční gramotnost.

3.1 Metodika dotazníkového šetření

Dotazník byl tvořen na základě nejdůležitějších požadavků pro konstrukci dotazníku. Otázky byly formulovány jasně a srozumitelně. Také byl kladen důraz na jednoznačnost otázek, tedy aby respondent nemohl otázkám chybně porozumět. Při vytváření dotazníku jsme se vyhýbali sugestivním otázkám, tedy otázkám, které by respondentovi svou formulací napovídaly správnou odpověď. Rozsah dotazníkových otázek byl nastaven na 6 obecných otázek a 14 odborných otázek, abychom docílili, co největšího počtu vyplněných dotazníků a respondenty od dokončení dotazníku neodradili. Na začátek dotazníku byly doplněné i jasné pokyny k vyplnění a poděkování za ochotu a čas, který dotazníku respondenti věnovali (Základy tvorby dotazníku, 2007).

Dotazníkové šetření bylo provedeno v únoru 2021. Průzkum byl proveden skrz portál Survio.cz a byl zaměřen na respondenty starší 18 let. Dotazník byl rozdělen na pomyslné tři části, první část obsahovala obecné otázky týkající se pohlaví respondenta, věku, dosaženého vzdělání, velikosti bydliště, zaměstnání či brigády a čistého příjmu, tyto otázky sloužili pouze k roztřídění respondentů a těchto informací bylo využito hlavně při vyhodnocování dotazníkového šetření. Všechny otázky byly uzavřené a to hlavně z důvodu snazšího vyhodnocení. Další část dotazníku se věnovala úrovni ekonomické zodpovědnosti, kdy byli respondenti dotazováni na hospodaření se svými prostředky. V této části nebylo v podstatě

možné odpovědět správně, nebo špatně, každý uváděl odpovědi dle své životní situace. Poslední část dotazníku byla věnovaná znalostem z oblasti financí, která patří mezi nedílnou součást finanční gramotnosti. V této části jsme prověřovali finanční znalosti respondentů, v případě této části dotazníku už byla pouze jedna odpověď správná. V dotazníku bylo možné označit pouze jednu správnou odpověď u všech otázek.

3.1.1 Struktura respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 201 respondentů, z tohoto počtu se dotazníku účastnilo 63 mužů, tedy 31,3 % z celé populace dotazníkového šetření, ženy tvořili 68,7 % ze všech respondentů, tudíž se jich účastnilo 138 celkem.

Graf 1 - Rozdělení respondentů dle pohlaví

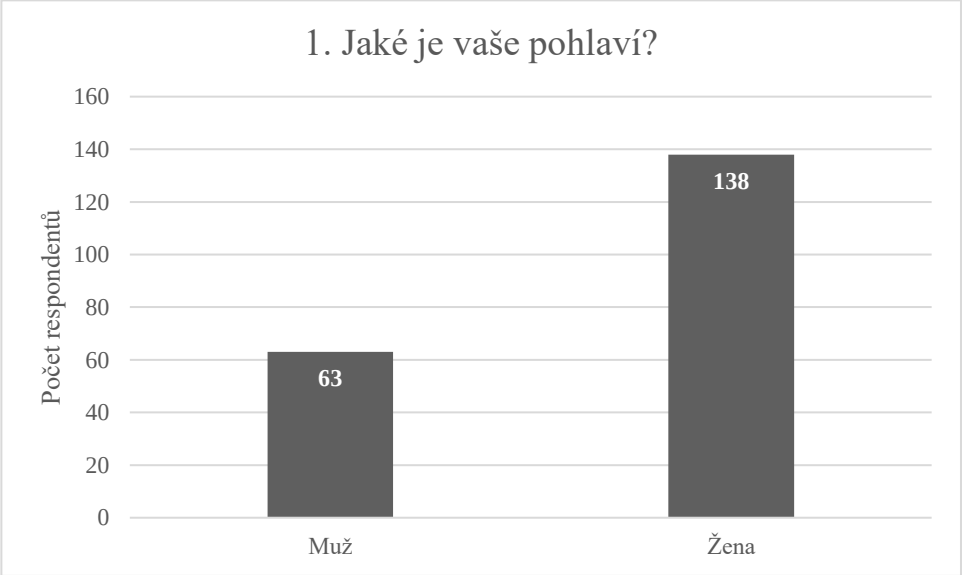

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Největší podíl na vzorku respondentů tvoří lidé ve věku od 19-29 let, celkem 97 tedy 48,3 % ze všech respondentů. Mezi tyto respondenty se řadí lidé, kteří se teprve začínají začleňovat mezi ekonomicky aktivní obyvatelé, přemýšlejí a řeší své první bydlení a měli by již vědět, jak hospodařit se svými finančními prostředky.

Druhou nejpočetnější skupinou respondentů, byla skupina ve věku v rozmezí od 30-39 let, těch se dotazníkového šetření zúčastnilo 60 tedy 29,9 % ze všech dotázaných. V případě této skupiny předpokládáme, že jsou respondenti již finančně aktivní, využívají

nejrůznějších finančních produktů, splácejí své hypotéky a již se zabývají problematikou zajištění financí na stáří.

Respondentů ve věku od 40-59 let odpovědělo v dotazníkovém šetření 37 tedy 28,4 % ze všech respondentů. U takových respondentů již předpokládáme flexibilitu v rámci finanční gramotnosti a znalost ohledně finančních produktů. Poslední skupinou byli respondenti ve věku nad 59 let, těch se zúčastnilo 7 tedy 3,5 % ze všech účastníků.

Toto rozdělení respondentů nekoresponduje s demografickým rozložením obyvatel v České republice, proto se tyto výsledky nedají zobecnit.

Graf 2- Rozdělení respondentů dle věku

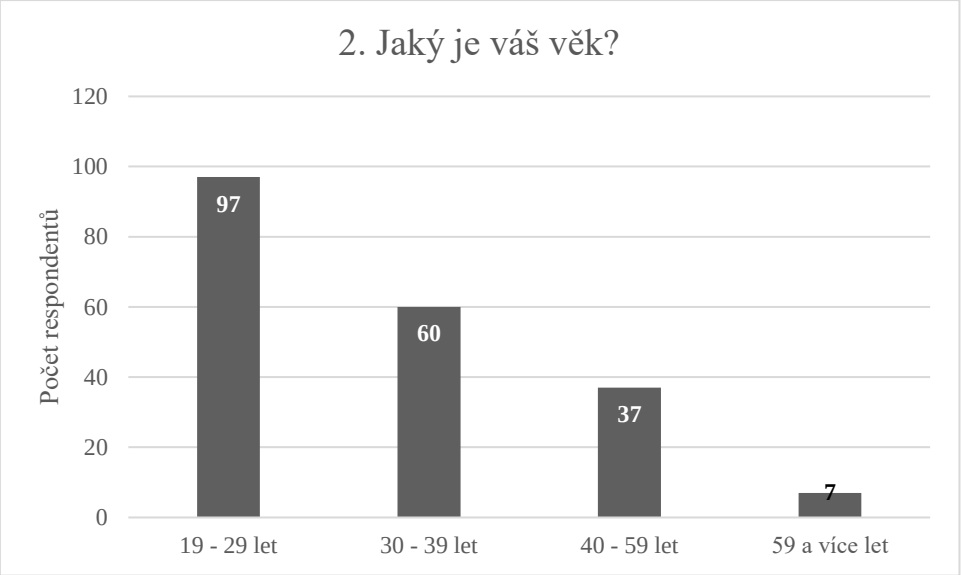

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Další otázka byla zaměřená na nejvyšší dosažené vzdělání. Největší zastoupení v tomto dotazníkovém šetření měli respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou, těch se dotazníku zúčastnilo 88, tedy celých 43,8 % respondentů, další velmi početnou skupinou podle Grafu 3 byli lidé s vysokoškolským vzděláním, kterých se účastnilo 79, tedy 39,3 %. Respondentů se střední školou bez maturity odpovědělo v dotazníkovém šetření 28, tedy 13,9 %. Nejmenší zastoupení v dotazníkovém šetření měli lidé se základním vzděláním, těch se dotazníku účastnilo pouze 6, tedy pouze 3 % z celkové populace. Předpokládáme, že finanční gramotnost je přímo úměrná k výši dosaženého vzdělání, protože vzdělané obyvatelstvo se více zajímá o to, jakým způsobem hospodařit se svými

financemi, jak je zhodnocovat a jaké jsou jejich spotřebitelská práva. Můžeme tedy v tomto případě očekávat při takovém rozložení vzorku, že dotazníkové šetření dopadne průměrně až nadprůměrně dobře.

Graf 3- Rozdělení respondentů dle dosaženého vzdělání

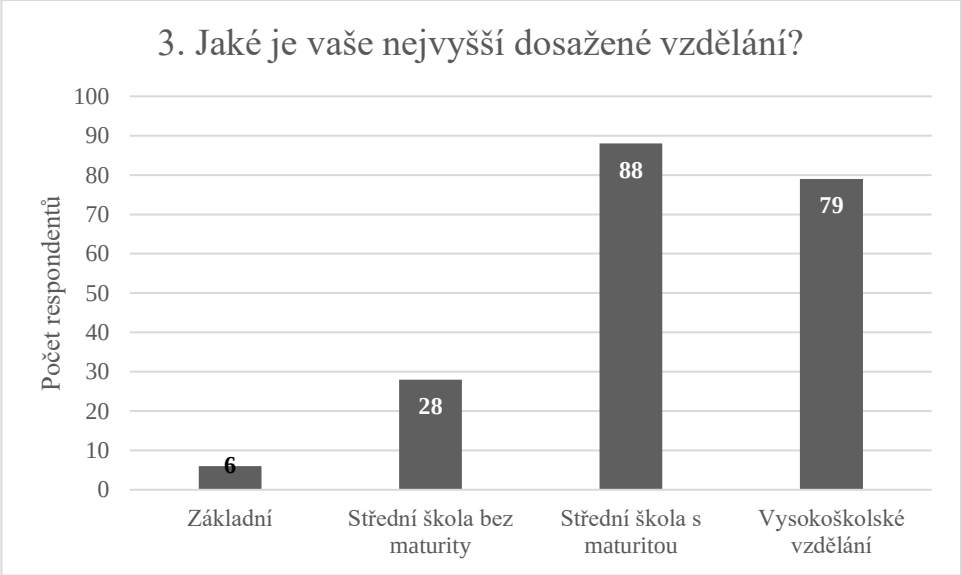

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Ve čtvrté otázce jsme se zajímali, jaké je odhadovaná výše čistého měsíčného příjmu respondenta za měsíc. Nejpočetnější skupinou mezi respondenty byli lidé, jejichž čistý příjem je v rozmezí od 20 001 KČ do 30 000 Kč, což je srovnatelné s průměrnou hrubou mzdou 3. kvartálu 2020, která činila 35 402 Kč, tedy v přepočtu okolo 28 501 Kč čisté mzdy. Těchto respondentů bylo 86 a tvořili 42,8 % ze všech respondentů. Druhou nejpočetnější skupinou byli lidé, s čistými měsíčními příjmy v hodnotě od 10 001 Kč do 20 000 Kč, těch bylo 40 a tvořili 19,9 % dotazovaných. Dle Grafu 4 je viditelné, že třetí nejpočetnější skupinou byla skupina lidí s čistými měsíčními příjmy v rozmezí od 30 001 Kč do 40 000 Kč, respondentů se zúčastnilo 34 tedy 16,6 %. Do 10 000 Kč čistého měsíčního příjmu disponuje 20 respondentů našeho dotazníkového šetření, tedy celých 10 %. V grafu 4 si můžete všimnout, že mezi nejméně početné skupiny patřili respondenti s čistým měsíčním příjmem v rozmezí od 40 001 Kč do 50 000 Kč, těch se účastnilo pouze 7, tedy jen 3,5 % a respondentů nad 50 000 Kč vyplnilo dotazníkové šetření 14 respondentů a tvoří tak celých 7 % z dotazovaných.

Graf 4 - Rozdělení respondentů dle čistého měsíčního příjmu

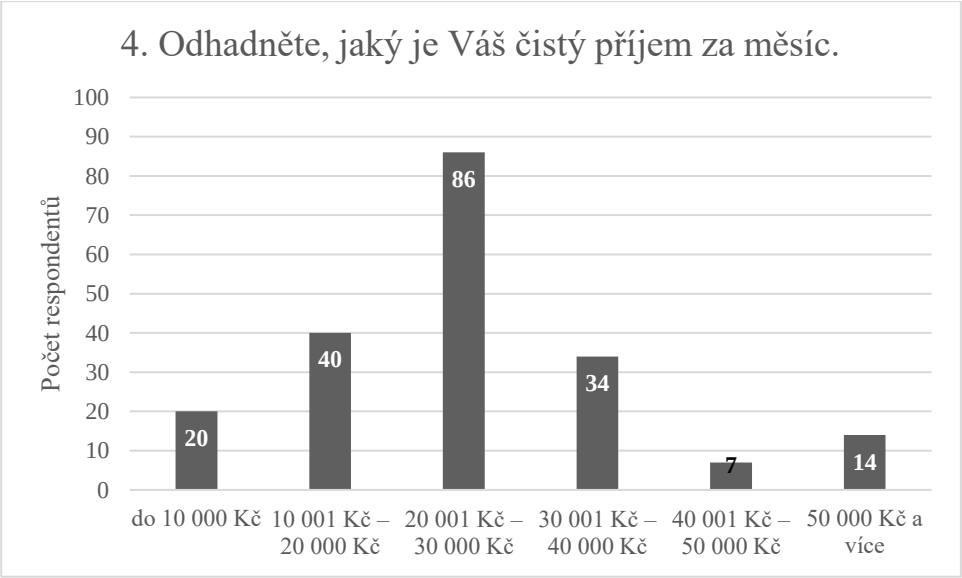

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Pátou otázkou jsme v dotazníkovém šetření zjišťovali, v jakém oboru jsou respondenti zaměstnaní, mají brigádu, nebo podnikají. Předpokládáme, že lidé s ekonomickým zaměřením budou dosahovat vyšší finanční gramotnosti. V případě této otázky byly odpovědi našich respondentů velmi různorodé. V Grafu 5 můžete vidět, že nejvíce se zúčastnilo dotazníkového šetření respondentů zaměstnaných nebo podnikajících v oboru ekonomiky a administrativy, jedná se o 47 respondentů, tedy 23,4 %. Nejmenší zastoupení respondentů bylo z oboru umění a užitného umění, z tohoto oboru se zúčastnil pouze 1 respondent. Velké zastoupení měla i odpověď jiné, respondenti často uváděli zaměstnání v oboru HR, pojišťovnictví nebo také rodičovskou dovolenou.

Graf 5 - Rozdělení respondentů dle oboru

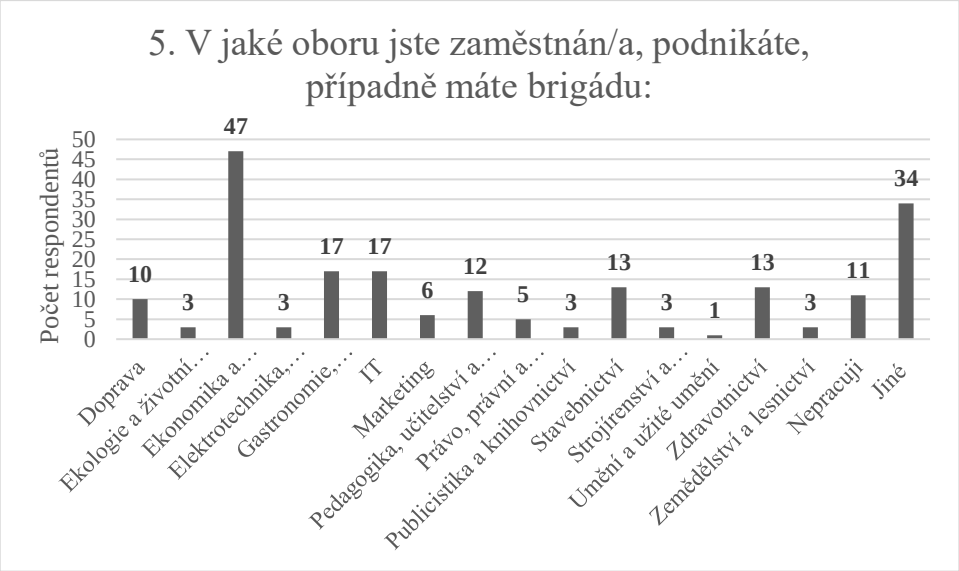

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Šestá dotazníková otázka se věnovala velikosti místa bydliště, protože předpokládáme, že se zvyšující velikostí místa bydliště se zvyšuje i finanční gramotnost a to v závislosti na možnosti, které velká města přinášejí. Ve větších městech je možnost spolupráce s více bankami, případně možnost různých rekvalifikačních kurzů v oblasti právě finanční gramotnosti. Našeho dotazníkového šetření se účastnilo 64 respondentů s bydlištěm o velikosti od 15 000 do 100 000 obyvatel, 56 respondentů o velikosti nad 100 000 001 obyvatel a 39 respondentů s bydlištěm o velikosti od 3 001 do 15 000 obyvatel. Naopak nejméně respondentů se účastnilo s bydlištěm o velikost od 100 001 do 1 000 000 obyvatel, těch bylo pouze 27.

Graf 6 - Rozdělení respondentů dle velikosti místa bydliště

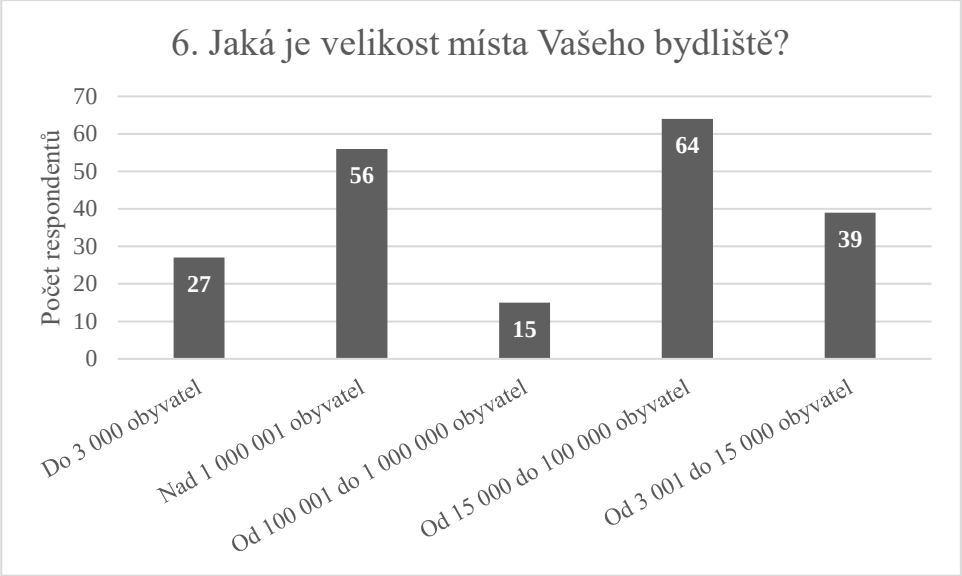

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

4 Výsledky a diskuse

V této kapitole jsou shrnuty výsledky dotazníkového šetření a vyhodnoceny pracovní hypotézy, které vychází z poznatků získaných při řešení problematiky finanční gramotnosti. Dosahují muži vyšší finanční gramotnosti? Roste s věkem finanční gramotnost? Má vliv dosažené vzdělání na finanční gramotnost? Je vyšší příjem zárukou lepšího hospodaření s penězi? Jsou lidé pracující v ekonomických oborech finančně gramotnější než lidé pracující v ostatních oborech? Má velikost bydliště vliv na finanční gramotnost? Na tyto otázky jsme zodpověděli ve vyhotovených řešení.

4.1 Analýza získaných dat

V první části analýzy dat budeme porovnávat úroveň ekonomické zodpovědnosti. V tomto případě byli respondenti dotazování na hospodaření se svými vlastními finančními prostředky. V druhé části analýzy dat se budeme zabývat odbornými znalostmi z oblasti financí u každého respondenta. Odbornost v oblasti financí patří mezi nedílnou součást finanční gramotnosti. V této části jsme prověřovali znalosti respondentů, v případě této části dotazníku byla pouze jedna možná správná odpověď.

4.1.1 Úroveň ekonomické odpovědnosti

Z grafu 7 lze vyčíst, že pouze 28,9 % (58 respondentů) si sestavuje pravidelně finanční plán, téměř 71,1 % (143 respondentů) se pravidelný finanční plán nesestavuje. V případě sestavování finančního plánu může většinu lidí odradit časová náročnost při vytváření a zároveň i vyhodnocování jeho dodržování. V tomto případě je velice důležité uvědomění, že finanční plán napomáhá k realizaci životních investic jako je nákup nemovitostí, nebo s řešením dlouholetých záležitostí, kterými mohou být úspory na důchod.

Graf 7 - sestavování pravidelného finančního rozpočtu

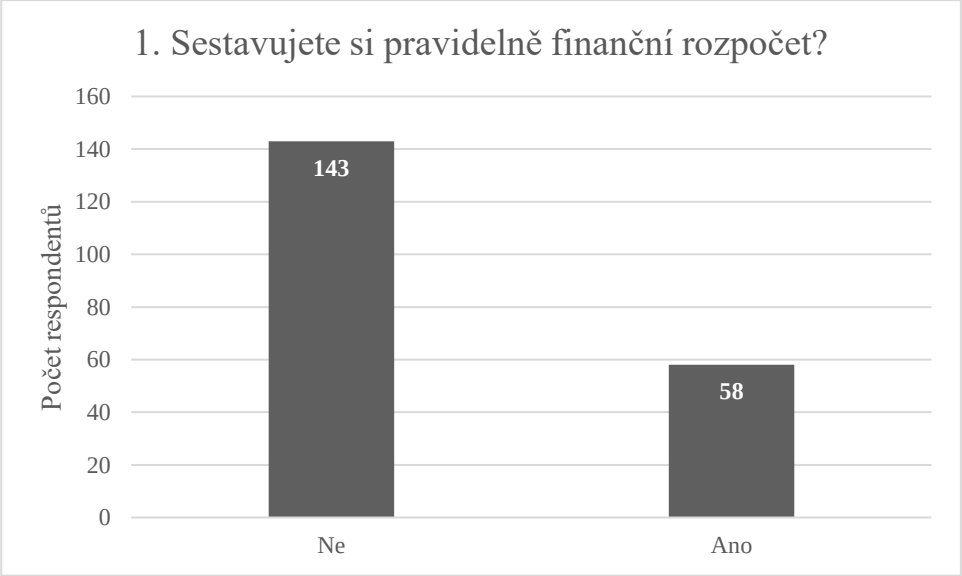

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Celkově respondenti mají přehled o tom, za jaké zboží či služby platí nejvíce peněz (151 respondentů, 75,1 %). Jen 50 respondentů (24,9 %) neví, za jaké zboží a služby utrácejí největší množství peněz. V tomto případě se domníváme, že zvýšený nárust platby kartou napomáhá respondentům ve sledování svých finančních prostředků a trasování, za které služby a výrobky utrácejí nejvíce.

Graf 8 – Přehled nad vlastními finančními prostředky

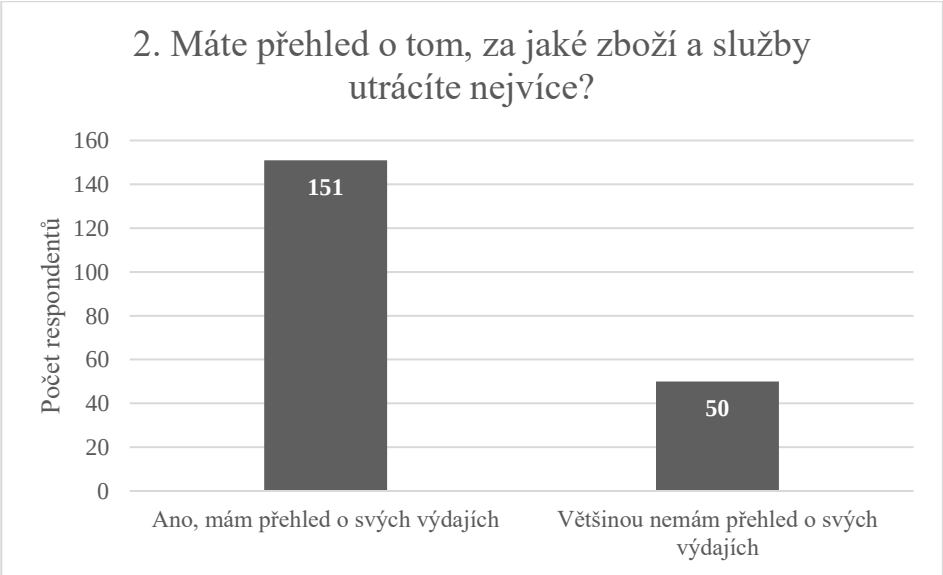

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Na otázku o vedení pravidelných záznamech o svých financích odpovědělo kladně 142 respondentů (70,6 %), oproti tomu 59 respondentů (29,3 %) odpovědělo, že si pravidelné záznamy nevede. V komparaci s předchozí otázkou se odpovědni respondentů velmi neliší. V tomto případě je však viditelné, kolik lidí pouze spoléhá na výpis z bankovního účtu a kolik lidí si záznamy o svých financích vede pravidelně. Jedná se o velice kladnou vlastnost respondentů, kteří tímto neztrácí přehled o finančních prostředcích a snižuje se tím i předpoklad, že by se respondent mohl dostat například do dluhové pasti.

Graf 9 - Pravidelné vedení záznamů o finančních prostředcích

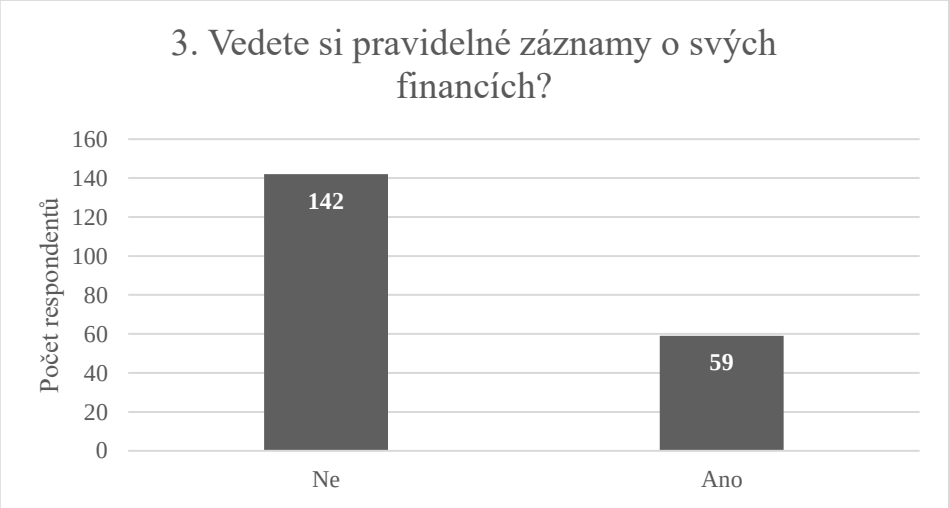

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

V grafu 10 jsou znázorněny odpovědi respondentů ohledně vytváření rezerv. Celkově si 152 respondentů (75,6 %) každý měsíc odkládá část svých příjmů stranou a tím si vytvářejí finanční rezervu, 49 respondentů (24,4 %) si rezervu nevytváří. Celkem 30 respondentů z této skupiny uvádí, že jsou měsíčními příjmy schopni pokrýt pouze své výdaje, tudíž jim na konci měsíce nezbývají žádné finanční prostředky pro vytváření rezervy, zbylých 19 respondentů uvedlo, že jim většinou jejich měsíční příjmy nevystačí ani na pokrytí všech měsíčních výdajů a tak se dostávají do finanční tísně.

Graf 10 - Vytváření finančních rezerv

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

V grafu 11 jsou znázorněny odpovědi respondentů na otázku ohledně odkládání svých úspor. Více než polovina respondentů (104 respondentů, 51,7 %) využívá k ukládání svých úspor různé spořicí účty, termínované vklady a investice. Přes čtvrtinu respondentů (67 respondentů, 33,3 %) své úspory nechávají uložené na svém běžném účtu, případně doma v obálce, tímto způsobem uložené peníze však vlivem inflace ztrácejí hodnotu. 30 respondentů odpovědělo, že žádné uspořené finanční prostředky nemá.

Graf 11 - Hospodaření s vlastními úspory

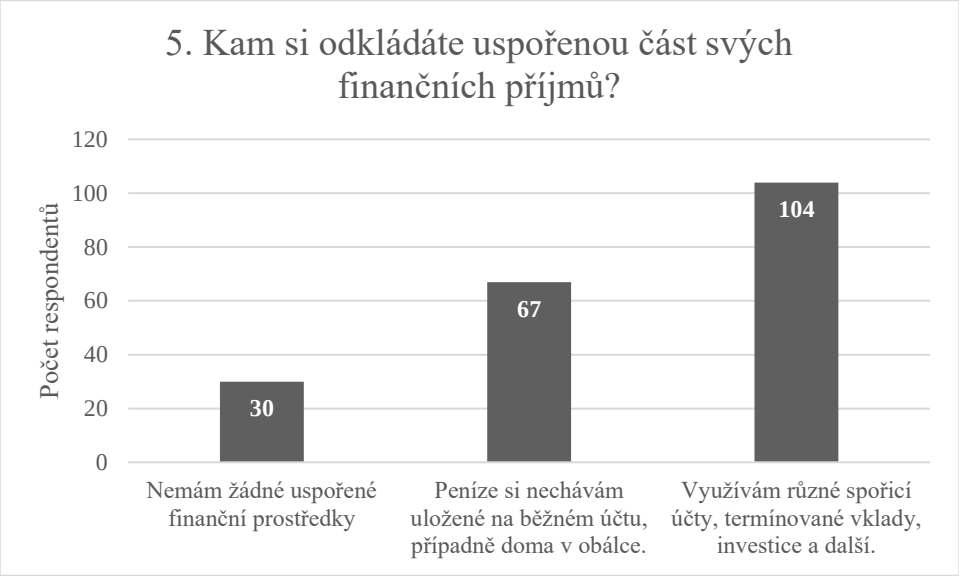

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

V případě náhlého výpadku hlavního příjmu by si celkově 22,4 % (45 respondentů) dokázalo zajistit, se svými finančními rezervy, stejnou životní úroveň kterou v momentální situaci disponují na dobu delší než 6 měsíců. Celkem 26 respondentů uvedlo, že by tuto úroveň dokazali udržet na dobu dlouhou 6 měsíců. Celkem 130 respondentů by nedokázalo svou životní úroveň udržet déle než 3 měsíce, přičemže 12,9 % respondentů uvedlo, že by v případě výpadku hlavního měsíčního příjmu nevydrželo ani jeden týden.

Graf 12 - Náhlý výpadek hlavního příjmu

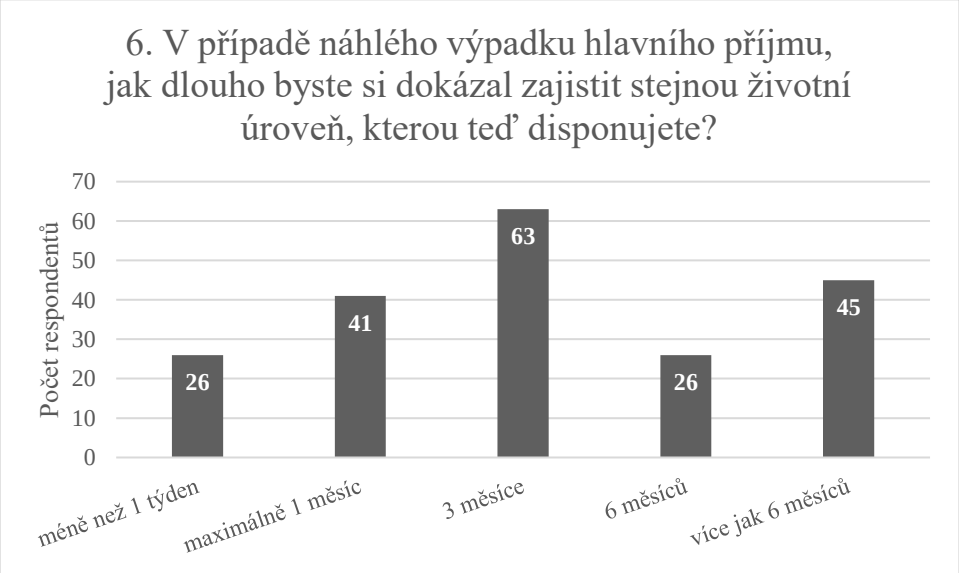

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Další otázka od respondentů zjišťovala, jestli na jejich mzdu byla v posledních 10 letech uvalena exekuce. Většina (186 respondentů, 92,5 %) uvedla, že na jejich mzdu exekuce uvalena nebyla, pouze 15 respondentů (7,5 %) uvedlo, že se jich tento problém týká. Toto může mít spojitost právě s respondenty, kteří v dotazníkovém šetření uváděli, že nejsou schopni porkýt své měsíční finanční náklady.

Graf 13 – Exekuce

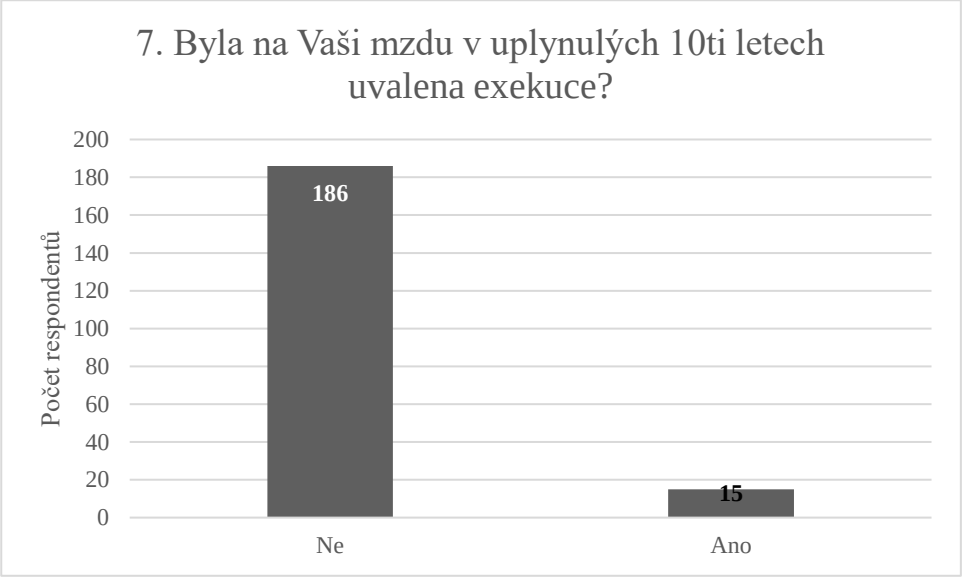

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

V poslední otázce zaměřené na úroveň ekonomické odpovědnosti, jsme od respondentů zjišťovali, jestli již nyní přemýšlejí na zabezpečení na stáří ve formě spoření do penzijního fondu. V tomto případě byly odpovědi respondentů velice srovnatelné. Na zabezpečení myslí celkem 102 respondentů (50,7 %), 99 respondentů (49,3 %) naopak uvedlo, že se jich tato problematika netýká. V důsledku nepříznivého demografického rozložení obyvatelstva, růstem životní úrovně a prodlužováním lidského života se domníváme, že je signifikantně důležité se začít zaobírat zabezpečením v důchodovém věku již v rané dospělosti.

Graf 14 - Důchodové spoření

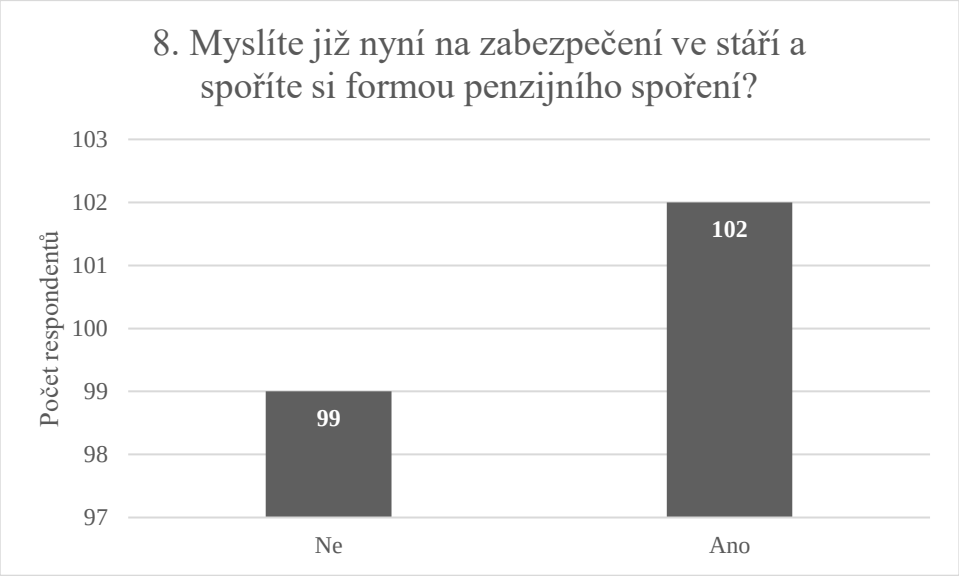

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

4.1.2 Úroveň finančních znalostí

V této části šetření jsme prověřovali znalosti v oblasti financí, která je nedílnou součástí finanční gramotnosti. Otázky měly vždy jen jedny správnou odpověď.

Otázka č. 9 Jaký finanční produkt Vám umožní čerpat z Vašeho běžného účtu finanční prostředky banky do mínusu?

a) **Kontokorent**
b) Kreditní karta
c) Účelová půjčka

Správnou odpověď na otázku, jaký finanční produkt Vám umožní čerpat z vašeho běžného účtu finanční prostředky banky do mínusu, uvedlo 50,7 % (102 respondentů) správnou odpověď. Správnou odpověď neznalo 49,2 % (99 respondentů). Jak je vidět v Grafu 15, velké množství respondentů (77 respondentů) zaměňuje kontokorent za kreditní kartu. Kreditní karta také umožňuje čerpat peníze banky do mínusu, nikoli však z běžného účtu.

Graf 15 – Kontokorent

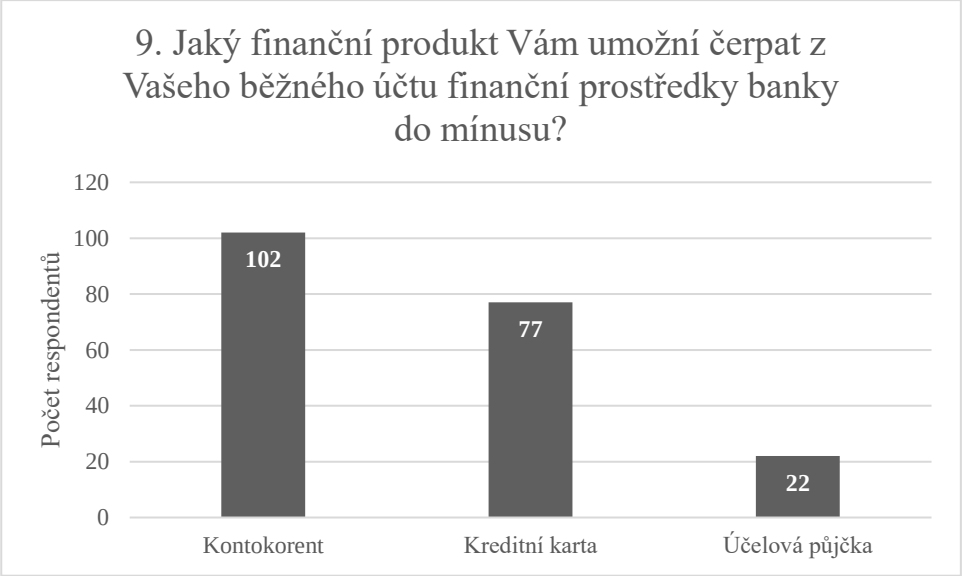

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Otázka č. 10 Víte, co znamená termínovaný vklad?

a) **Jedná se o zvláštní druh spořicího účtu, sloužícímu ke garantovanému zúročení vložených finančních prostředků. Klient si termínovaný vklad sjednává na předem vymezenou dobu a úrok. Po tuto sjednanou dobu klient nesmí peníze vybírat a ani vkládat. Zpravidla je úroková sazba vyšší než u běžných spořicích účtů.**
b) Jedná se o zvláštní druh běžného účtu, sloužícímu ke garantovanému zúročení vložených finančních prostředků. Klient si termínovaný vklad sjednává na určitý úrok. Zpravidla je úroková sazba nižší než u běžných spořicích účtů.
c) Jedná se o uložení krátkodobých peněz, tím rozumíme vklady, které nemají převyšující délku dvanácti měsíců. Úlohou termínovaného vkladu je neomezená dostupnost dostatečné velké finanční rezervy, tato dostupnost je počítána ve dnech.

Na otázku týkajícího se termínovaného vkladu odpovědělo dobře přes polovinu respondentů, polovina respondentů tedy správně uvedla, že termínovaný vklad je zvláštní druh spořicího účtu sloužící k zúročení vložených finančních prostředků. Přes 20 % (42 respondentů) se domnívá, že se jedná o zvláštní druh běžného účtu a přes 13 % uvedlo jako správnou odpověď, že se jedná o uložení krátkodobých peněz, v tomto případě se však jedná o klasický spořicí účet.

Graf 16 - Termínovaný vklad

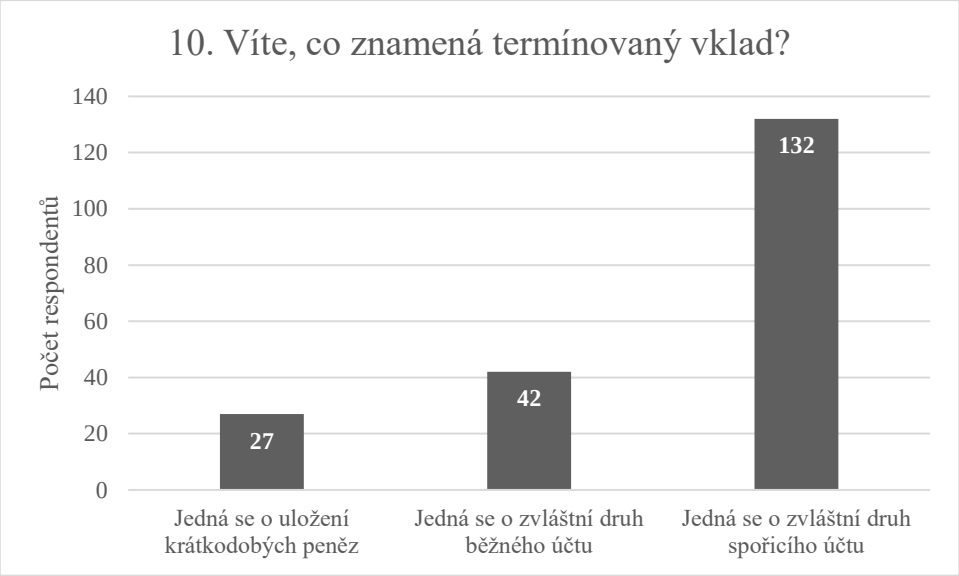

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Otázka č. 11 Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

a) Žádný.
b) **Při platbě debetní kartou čerpáme své vlastní finanční prostředky, kdežto při platbě kreditní kartou platíme finančními prostředky banky.**
c) Při platbě kreditní kartou čerpáme své vlastní finanční prostředky, kdežto při platbě debetní kartou platíme finančními prostředky banky.
d) Rozdíl mezi debetní a kreditní kartou je pouze v embosování karty.

Celkem zodpovědělo 126 respondentů (62,7 %) na otázku týkající se rozdílu mezi kreditní a debetní kartu správně. Celkem 75 respondentů (37,3 %) nevědělo správně definovat, co to debetní karta je, nejvíce zaměňovali význam debetní karty za kartu kreditní.

Graf 17 - Debetní karta

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Otázka č. 12 Co je to RPSN?

a) **Roční procentuální sazba nákladů.**
b) Roční platba sazby nákladů.
c) Roční proměnná sazby nákladů.
d) Roční procentní platba nákladů

Na otázku týkající se RPSN zodpovědělo 147 respondentů (73,1 %) správně, že se jedná o roční procentuální sazbu nákladů. Nesprávně zodpovědělo na tuto otázku celkem 54 respondentů. RPSN je přitom jeden z nejdůležitějších ukazatelů při sjednávání úvěru. RPSN totiž udává celkovou finanční hodnotu úvěru a to včetně nákladů, které jsou spojené s jeho pořízením.

Graf 18 – RPSN

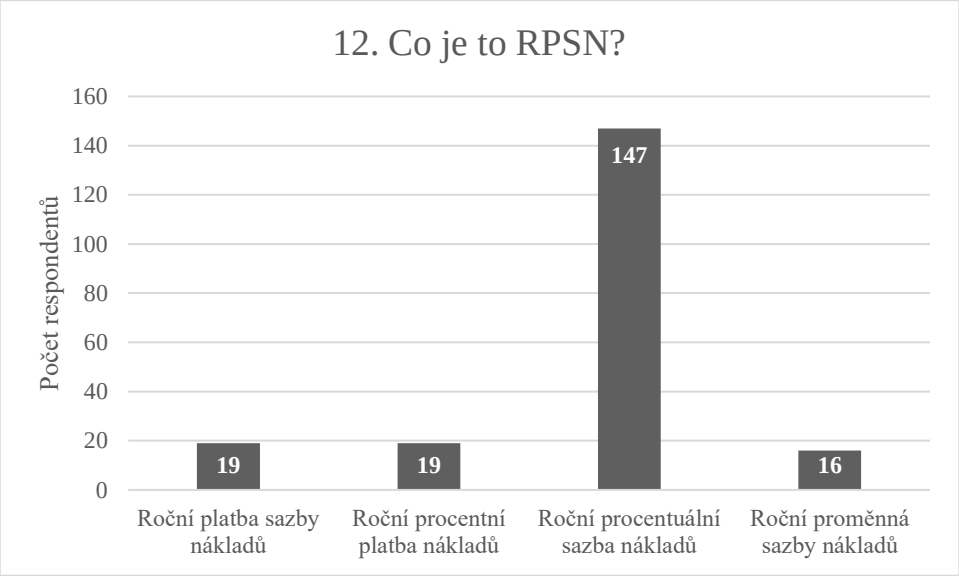

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Otázka č. 13 Co je to spotřebitelský úvěr?

a) **Spotřebitelský úvěr je poskytovaný klientům k financování různých nepodnikatelských potřeb, sloužící ke konkrétnímu záměru, zpravidla nákup zboží nebo služeb, nebo i bez konkrétního záměru.**
b) V České republice poskytují téměř polovinu spotřebitelských úvěrů na bydlení stavební spořitelny. U stavebních spořitelen si lze za výhodných podmínek půjčit od desetitisíců až několik miliónů korun. Výše úvěru je ovlivněna výší naspořené částky, délku spoření a také typem úvěru.
c) Jedná se o úvěr dlouhodobý a jeho splacení je zajištěno zástavním právem k nemovitosti.

Předposlední otázka našeho dotazníkového šetření se zabývala spotřebitelským úvěrem. Správně dokázalo definovat spotřebitelský úvěr celkem 146 respondentů (72,6 %). Respondenti (19,9 %) často zaměňovali definici spotřebitelského úvěru za definici úvěru ze stavebního spoření. Přitom právě spotřebitelský úvěr patří mezi nejvíce používané bankovní úvěry v České republice.

Graf 19 - Spotřebitelský úvěr

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Otázka č. 14 Co je to inflace?

a) **Jedná se o opakovaný nárůst většiny cen v dané ekonomice. Jde tedy o oslabení reálné hodnoty dané měny vůči zboží a službám, které spotřebitel kupuje.**
b) Jedná se o opakovaný pokles většiny cen v dané ekonomice. Jde tedy o posílení reálné hodnoty dané měny vůči zboží a službám, které spotřebitel kupuje.
c) Ceny jednotlivých druhů zboží se v čase snižují a cenová hladina klesá.

Poslední otázka prověřovala znalost respondenta na otázku, co je to inflace. Na tuto otázku respondenti odpovídali nejlépe. Téměř 75 % (150 respondentů) uvedlo, že se jedná o opakovaný nárůst cen v dané ekonomice. Zbylých 15 % zaměňovalo inflaci za její opak, tedy za deflaci. Právě inflace na naše finance působí zejména ve chvíli, kdy naše úspory necháváme ležet na běžném účtu, kde je minimální úročení, v horším případě pak doma v obálce. Takto uložené úspory pak zbytečně ztrácejí hodnotu.

Graf 20 – Inflace

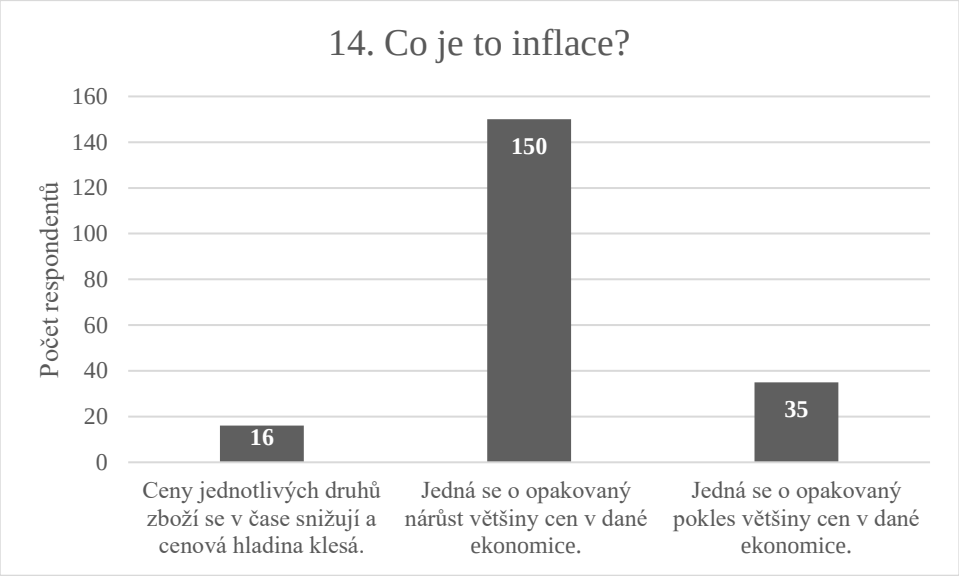

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

4.2 Pracovní hypotézy

Pro vyhodnocení našeho dotazníkového šetření jsme sestavili pracovní hypotézy, které jsme následně ověřili. V tomto případě nejsou použity statistické hypotézy, z důvodu nemožnosti sestavení dotazníkového šetření způsobem, který by splňoval všechny náležitosti pro sestavení nulové a alternativní hypotézy. Při využité statistických hypotéz by se daly velice obtížně naplnit veškeré podmínky, a i proto bylo pro vyhodnocení práce zvoleno pouze ověření pracovních hypotéz. Pracovní hypotézy umožňují přehledně vyhodnocovat situaci v oblasti finanční gramotnosti v České republice.

Pro tuto diplomovou práci bylo vymezeno 6 pracovních hypotéz, tyto pracovní hypotézy vycházejí z poznatků získaných během studia odborné literatury a obecných předpokladů. Tyto hypotézy budou v následujících kapitolách buďto potvrzeny, nebo vyvráceny podle výsledků dotazníkového šetření.

Předpokládáme, že vyšší finanční gramotnosti dosahují muži. První hypotéza je tedy následující: *„Muži dosahují vyšší úrovně finanční gramotnosti než ženy.“.*

Druhá pracovní hypotéza souvisí s věkem, kde předpokládáme, že s rostoucím věkem, roste i znalost v oblasti finanční gramotnosti, tedy: *„S věkem respondenta, roste i finanční gramotnost.“.*

Další pracovní hypotézu opíráme o výši dosaženého vzdělání, tedy říkáme: „*Respondenti s vyšším dosaženým vzděláním budou finančně gramotnější, než lidé s nižším dosaženým vzděláním.“.*

Čtvrtá pracovní hypotéza je formulovaná s předpokladem, že s množstvím peněz, roste i finanční gramotnost, předpokládáme tedy: *„Lidé s vyšším čistým měsíčním příjmem dosahují vyšší finanční gramotnosti.“.*

Pátou hypotézu opíráme o obor, ve kterém respondenti pracují, případně ve kterém podnikají. Předpokládáme, že lidé zaměstnaní ve finančním sektoru dosahují lepší finanční gramotnosti než lidé v ostatních oborech. Naše pátá pracovní hypotéza zní: „*Lidé pracující v ekonomicky zaměřených oborech dosahují vyšší finanční gramotnosti, než lidé z ostatních oborů.“.*

Poslední pracovní hypotézu je založena na předpokladu, že lidé z větších měst mají obecně vyšší vzdělání a tak mají i větší finanční gramotnost, poslední hypotéza je formulovaná: *„Obyvatelé velkých měst dosahují vyšší finanční gramotnosti než obyvatelé menších měst.“.*

Ověření pracovních hypotéz

Pro vyhodnocení všech pracovních hypotéz jsme využili všech nasbíraných odpovědní z dotazníkového šetření. Tyto odpovědi sloužili ke změření finanční gramotnosti respondentů, první část dotazníkového šetření (otázky č. 1 – č. 8) se věnovaly úrovni ekonomické odpovědnosti, jejich správnost byla posuzována podle pravidel, kterými by se měl finančně gramotný občan řídit, druhá část otázek (č. 9 – č. 14) byla změřena na znalosti z oblasti financí, kde byla možná pouze jedna správná odpověď.

V tabulce č. 1 jsme porovnali odpovědi žen a mužů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření. Tohoto šetření se účastnilo 63 mužů a 138 žen.

Pracovní hypotéza č. 1:

„Předpokládáme, že muži dosahují vyšší finanční gramotnosti než ženy.“

Tabulka 1 - Ověření pracovní hypotézy č. 1

Otázka	Muži			Ženy		
	Správná odpověď	Špatná odpověď	Podíl správných odpovědí	Správná odpověď	Špatná odpověď	Podíl správných odpovědí
1.	12	51	19%	92	46	67%
2.	30	33	48%	121	17	88%
3.	12	51	19%	47	91	34%
4.	19	44	30%	85	53	62%
5.	34	29	54%	118	20	86%
6.	17	46	27%	54	84	39%
7.	56	7	89%	130	8	94%
8.	21	42	33%	81	57	59%
9.	18	45	29%	84	54	61%
10.	32	31	51%	100	38	72%
11.	30	33	48%	96	42	70%
12.	32	31	51%	115	23	83%
13.	38	25	60%	108	30	78%
14.	36	27	57%	114	24	83%
	387	495	**44%**	1 345	587	**70%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Pro vyhodnocení hypotézy jsme porovnali všechny odpovědi mužů a žen. Na většinu odpovědí odpovídaly korektněji ženy. Nejvíce se lišily odpovědi žen a mužů v otázkách č. 1 a č. 2. Z výsledků je patrné, že ženy se více starají o finanční rozpočet domácnosti, plánují výdaje a jsou více finančně zodpovědné, také jejich finanční znalosti jsou vyšší než znalosti mužů, tyto výsledky mohly být ovlivněny i nižším počtem mužských respondentů.

Na základě přepočítaných dat jsme zjistili, že respondenti mužského populace dosahují nižší finanční gramotnosti než respondentky ženské populace. Podíl správných odpovědí u žen tvořil 70 % a u mužů pouze 44 %.

Z toho důvodu byla pracovní hypotéza č. 1:

„Předpokládáme, že muži dosahují vyšší finanční gramotnosti než ženy.“ zamítnuta.

V tabulce 2 a 3 jsme porovnali odpovědi respondentů různých věkových kategorií. Toto rozdělení respondentů nekoresponduje s demografickým rozložením obyvatel v České republice, proto se tyto výsledky nedají zobecnit.

Pracovní hypotéza č. 2:

„Předpokládáme, že s věkem respondenta, roste i finanční gramotnost.“

Tabulka 2 – Ověření pracovní hypotézy č. 2, 1. část

	Respondenti 19 - 29 let			**Respondenti 30 - 39 let**		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**	**Správná odpověď**	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	31	66	32%	8	52	13%
2.	79	18	81%	37	23	62%
3.	36	61	37%	7	53	12%
4.	81	16	84%	35	25	58%
5.	49	48	51%	26	34	43%
6.	35	62	36%	16	44	27%
7.	94	3	97%	52	8	87%
8.	39	58	40%	26	34	43%
9.	47	50	48%	28	32	47%
10.	60	37	62%	39	21	65%
11.	66	31	68%	29	31	48%
12.	77	20	79%	36	24	60%
13.	70	27	72%	36	24	60%
14.	80	17	82%	36	24	60%
	844	514	**62%**	411	429	**49%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Tabulka 3 - Ověření pracovní hypotézy č. 2, 2. část

	Respondenti 40 - 59 let			Respondenti 59 a více let		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**	**Správná odpověď**	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	15	22	41%	4	3	57%
2.	29	8	78%	6	1	86%
3.	14	23	38%	2	5	29%
4.	31	6	84%	5	2	71%
5.	24	13	65%	5	2	71%
6.	16	21	43%	4	3	57%
7.	34	3	92%	6	1	86%
8.	30	7	81%	7	-	100%
9.	23	14	62%	4	3	57%
10.	27	10	73%	6	1	86%
11.	24	13	65%	7	-	100%
12.	29	8	78%	5	2	71%
13.	33	4	89%	7	-	100%
14.	29	8	78%	5	2	71%
	358	160	**69%**	73	25	**74%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Pro ověření hypotézy jsme porovnali všechna data po jednotlivých věkových intervalech. Na většinu odpovědí odpovídali správně respondenti ve věku od 59 a více let, těchto respondentů se účastnilo našeho dotazníku pouze 7. Většina těchto respondentů si však nevede žádný záznam o svých finančních tocích. Jak jsme předpokládali, skupina staršího věku již spoří na stáří formou penzijního spoření, v tomto případě odpověděli všichni respondenti kladně. Naopak respondenti ve věku od 19 do 29 let mají v této otázce nejnižší podíl kladných odpovědí.

Z výsledků plyne, že lidé nad 59 let jsou více finančně zodpovědní, než mladší respondenti a také jejich finanční znalosti jsou vyšší než znalosti mladších. Podíl správných odpovědí u respondentů mezi 19 a 29 lety tvořil 62 %, u respondentů 30 až 39 let pouze 49 %, skupina 40 – 59 let 69 % a u lidí starších 59 let 74 %.

Lidé mezi 30 a 39 lety dosahují finanční gramotnosti nejnižší, z toho důvodu nelze všeobecně říci, že s věkem respondentů roste i finanční gramotnost. Tento ukazatel mohl být ovlivněn zavedeným vzděláváním finanční gramotnosti na základních a středních školách

v roce 2007. Z toho důvodu mohla i skupina mladších respondentů odpovídat převážně lépe než skupina starší.

Z tohoto důvodu byla pracovní hypotéza č. 2*:*

„Předpokládáme, že s věkem respondenta, roste i finanční gramotnost.“ zamítnuta.

V tabulce 4 a 5 jsme porovnali odpovědi respondentů dle jejich nejvyššího dosaženého vzdělání. Největší zastoupení měli respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou.

Pracovní hypotéza č. 3:

„Předpokládáme, že respondenti s vyšším dosaženým vzděláním budou finančně gramotnější, než lidé s nižším dosaženým vzděláním.“.

Tabulka 4 – Ověření pracovní hypotézy č. 3, 1. část

	Základní vzdělání			**Středoškolské vzdělání bez maturity**		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**	**Správná odpověď**	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	2	4	33%	3	25	11%
2.	3	3	50%	9	19	32%
3.	3	3	50%	3	25	11%
4.	3	3	50%	7	21	25%
5.	2	4	33%	1	27	4%
6.	1	5	17%	1	27	4%
7.	3	3	50%	20	8	71%
8.	2	4	33%	6	22	21%
9.	-	6	0%	6	22	21%
10.	2	4	33%	7	21	25%
11.	1	5	17%	5	23	18%
12.	1	5	17%	10	18	36%
13.	4	2	67%	13	15	46%
14.	**3**	**3**	**50%**	**10**	**18**	**36%**
	30	**54**	**36%**	**101**	**291**	**26%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Tabulka 5 - Ověření pracovní hypotézy č. 3, 2. část

	Středoškolsky vzdělání s maturitou			Vysokoškolské vzdělání		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**	**Správná odpověď**	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	29	59	33%	24	55	30%
2.	73	15	83%	66	13	84%
3.	22	66	25%	31	48	39%
4.	69	19	78%	73	6	92%
5.	46	42	52%	55	24	70%
6.	30	58	34%	39	40	49%
7.	85	3	97%	78	1	99%
8.	49	39	56%	45	34	57%
9.	46	42	52%	50	29	63%
10.	60	28	68%	63	16	80%
11.	57	31	65%	63	16	80%
12.	64	24	73%	72	7	91%
13.	64	24	73%	65	14	82%
14.	62	26	70%	75	4	95%
	756	476	**61%**	799	307	**72%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Z výpočtů v tabulce 4 a 5 lze vidět, že největší podíl správných odpovědí dosahovali lidé s dokončeným vysokoškolským vzděláním, a však z našeho výpočtu vyplývá, že se nejedná o přímou úměru. Respondenti se základním vzděláním dosahují vyšší finanční gramotnosti nežli respondenti se středoškolským vzděláním bez maturity. Toto hodnocení může být ovlivněné i velmi nízkým počtem populace právě u respondentů se základním vzdělání. Největší rozdíl je v otázkách č. 5 a č. 6, respondenti s nižším dosaženým vzděláním nevyužívají velice spořicí účty a jiné produkty, které by zhodnocovali jejich finance, navíc jejich našetřené finance v případě výpadku příjmu nedosahují trojnásobku jejich momentálního měsíčního příjmu. Tyto rozdíly však v součtu naší pracovní hypotézu nepokryly.

Z toho důvodu byla pracovní hypotéza č. 3:

„*Předpokládáme, že respondenti s vyšším dosaženým vzděláním budou finančně gramotnější, než lidé s nižším dosaženým vzděláním.“* zamítnuta.

V tabulce 6, 7 a 8 jsme porovnali odpovědi respondentů dle výše jejich čistého měsíčního příjmu. S výším měsíčním příjmem by měla růst i zodpovědnost vůči nakládání s finančními prostředky.

Hypotéza č. 4:

„Předpokládáme, že lidé s vyšším čistým měsíčním příjmem dosahují vyšší finanční gramotnosti.“.

Tabulka 6 - Ověření pracovní hypotézy č. 4, 1. část

	Čistý měsíční příjem do 10 000 Kč			**Čistý měsíční příjem od 10 001 Kč do 20 000 Kč**		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**	**Správná odpověď**	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	3	17	15%	11	29	28%
2.	17	3	85%	23	17	58%
3.	5	15	25%	13	27	33%
4.	14	6	70%	24	16	60%
5.	6	14	30%	11	29	28%
6.	10	10	50%	10	30	25%
7.	19	1	95%	34	6	85%
8.	6	14	30%	14	26	35%
9.	8	12	40%	16	24	40%
10.	15	5	75%	20	20	50%
11.	14	6	70%	19	21	48%
12.	17	3	85%	24	16	60%
13.	16	4	80%	21	19	53%
14.	18	2	90%	24	16	60%
	168	112	**60%**	264	296	**47%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Tabulka 7 - Ověření pracovní hypotézy č. 4, 2. část

	Čistý měsíční příjem od 20 001 Kč do 30 000 Kč			Čistý měsíční příjem od 30 001 Kč do 40 000 Kč		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**	**Správná odpověď**	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	28	58	33%	12	22	35%
2.	65	21	76%	29	5	85%
3.	22	64	26%	13	21	38%
4.	68	18	79%	28	6	82%
5.	48	38	56%	23	11	68%
6.	24	62	28%	13	21	38%
7.	80	6	93%	32	2	94%
8.	49	37	57%	20	14	59%
9.	44	42	51%	19	15	56%
10.	55	31	64%	26	8	76%
11.	53	33	62%	22	12	65%
12.	60	26	70%	28	6	82%
13.	62	24	72%	27	7	79%
14.	63	23	73%	28	6	82%
	721	483	**60%**	320	156	**67%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Tabulka 8 - Ověření pracovní hypotézy č. 4, 3. část

	Čistý měsíční příjem do 40 001 Kč do 50 000 Kč			Čistý měsíční příjem nad 50 000 Kč		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**	**Správná odpověď**	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	1	85	1%	3	83	3%
2.	7	79	8%	10	76	12%
3.	1	85	1%	5	81	6%
4.	5	81	6%	13	73	15%
5.	5	81	6%	11	75	13%
6.	5	81	6%	9	77	10%
7.	7	79	8%	14	72	16%
8.	3	83	3%	10	76	12%
9.	5	81	6%	10	76	12%
10.	6	80	7%	10	76	12%
11.	7	79	8%	11	75	13%
12.	7	79	8%	11	75	13%
13.	6	80	7%	14	72	16%
14.	4	82	5%	13	73	15%
	69	1 135	**70%**	144	1 060	**73%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

S narůstajícím čistým měsíčním příjmem i lehce stoupá finanční gramotnost našich respondentů. Nic méně se opět nejedná o přímou úměru, protože lidé s čistým měsíčním příjmem do 10 000 Kč, mají vyšší finanční gramotnost než respondenti, kterým se čistá měsíční mzda pohybuje mezi 10 001 Kč až 20 000 Kč. Tento jev může značit i poměr vysokoškoláků, kteří dotazník vyplňovali. Na brigádách při studiu tak nedosahují na vyšší mzdu, avšak jejich finanční gramotnost může být vyšší.

Z toho důvodu byla pracovní hypotéza č. 4:
„Předpokládáme, že lidé s vyšším čistým měsíčním příjmem dosahují vyšší finanční gramotnosti.“ zamítnuta.

V tabulce 9 jsme porovnali odpovědi respondentů dle oboru, ve kterém jsou zaměstnáni. Pracovníci v ekonomicky zaměřených sektorech by měli dosahovat vyšší

finanční gramotnosti a to právě i z toho důvodu, že se v oblasti financí pohybují většinu svého života.

Pracovní hypotéza č. 5:

„Předpokládáme, že lidé pracující v ekonomicky zaměřených oborech dosahují vyšší finanční gramotnosti, než lidé z ostatních oborů.“.

Tabulka 9 - Ověření pracovní hypotézy č. 5

	Ekonomicky zaměřený obor			**Neekonomicky zaměřený obor**		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**	**Správná odpověď**	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	28	25	53%	30	118	20%
2.	48	5	91%	103	45	70%
3.	26	27	49%	33	115	22%
4.	51	2	96%	101	47	68%
5.	44	9	83%	60	88	41%
6.	31	22	58%	40	108	27%
7.	52	1	98%	134	14	91%
8.	40	13	75%	62	86	42%
9.	41	12	77%	61	87	41%
10.	46	7	87%	86	62	58%
11.	50	3	94%	76	72	51%
12.	50	3	94%	97	51	66%
13.	48	5	91%	98	50	66%
14.	47	6	89%	103	45	70%
	602	140	**81%**	1 084	988	**52%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Jak je vidět v tabulce 9, ekonomicky zaměření respondenti vykazují vyšší finanční gramotnost, než pracovníci z ostatních oborů. Finanční gramotnost dosahují vyšší, jak v oblasti ekonomické odpovědnosti, tak i v oblasti finančních znalostí. Z dotazníkového šetření vyplývá, že si lidé s ekonomickým zaměřením více plánují své finance a zároveň se i lépe orientují v celé finanční problematice.

Z toho důvodu byla pracovní hypotéza č. 5:

„Předpokládáme, že lidé pracující v ekonomicky zaměřených oborech dosahují vyšší finanční gramotnosti, než lidé z ostatních oborů.“ potvrzena.

V tabulce 10, 11 a 12 jsme porovnali odpovědi respondentů dle velikosti místa bydliště. Předpokládáme, že právě vzdělání lidé odcházejí do větších měst, kde mají lepší možnost uplatnění. Ve velkých městech mají lidé více možností, i co se týká získávání informací, možnosti různých rekvalifikačních kurzů a ve větších městech je i větší množství bankovních institutů.

Pracovní hypotéza č. 6:

„Předpokládáme, že obyvatelé velkých měst dosahují vyšší finanční gramotnosti než obyvatelé menších měst.“.

Tabulka 10 - Ověření pracovní hypotézy č. 6, 1. část

	Bydliště do 3 000 obyvatel			**Bydliště od 3 001 do 15 000 obyvatel**		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**	**Správná odpověď**	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	9	18	33%	8	31	21%
2.	23	4	85%	23	16	59%
3.	10	17	37%	6	33	15%
4.	25	2	93%	23	16	59%
5.	14	13	52%	15	24	38%
6.	15	12	56%	7	32	18%
7.	27	-	100%	33	6	85%
8.	19	8	70%	16	23	41%
9.	12	15	44%	14	25	36%
10.	19	8	70%	24	15	62%
11.	24	3	89%	13	26	33%
12.	24	3	89%	21	18	54%
13.	25	2	93%	23	16	59%
14.	24	3	89%	21	18	54%
	270	108	**71%**	247	299	**45%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Tabulka 11 – Ověření pracovní hypotézy č. 6, 2. část

	Bydliště od 15 000 do 100 000 obyvatel			Bydliště od 100 001 do 1 000 000 obyvatel		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**	**Správná odpověď**	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	21	43	33%	6	9	40%
2.	46	18	72%	11	4	73%
3.	22	42	34%	4	11	27%
4.	46	18	72%	10	5	67%
5.	28	36	44%	3	12	20%
6.	25	39	39%	4	11	27%
7.	58	6	91%	15	-	100%
8.	34	30	53%	7	8	47%
9.	32	32	50%	6	9	40%
10.	35	29	55%	6	9	40%
11.	38	26	59%	7	8	47%
12.	46	18	72%	7	8	47%
13.	41	23	64%	9	6	60%
14.	44	20	69%	10	5	67%
	516	380	**58%**	105	105	**50%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Tabulka 12 - Ověření pracovní hypotézy č. 6, 3. část

	Bydliště nad 1 000 001 obyvatel		
	Správná odpověď	**Špatná odpověď**	**Podíl správných odpovědí**
1.	14	42	25%
2.	48	8	86%
3.	17	39	30%
4.	48	8	86%
5.	44	12	79%
6.	20	36	36%
7.	53	3	95%
8.	26	30	46%
9.	38	18	68%
10.	48	8	86%
11.	44	12	79%
12.	49	7	88%
13.	48	8	86%
14.	51	5	91%
	548	236	**70%**

Zdroj: Vlastní zpracování z výsledků dotazníkového šetření

Výsledky tohoto srovnání pro nás byly nejvíce překvapujícími. Respondenti s bydlištěm do 3 000 obyvatel dosáhli nejvyšší finanční gramotnosti. Ve srovnání s respondenty, kteří uvedli své bydliště nad 1 000 001 obyvatel, je výsledek srovnatelný, ale je ve sporu s naší pracovní hypotézou. Jedním z aspektů může být proces dezurbanizace, kdy lidé sice ve velkých městech pracují nebo studují, avšak za prací do velkých měst dojíždějí. A to hlavně z důvodu neustálého růstu cen nemovitostí ve velkých městech.

Z tohoto důvodu byla pracovní hypotéza č. 6:
„Předpokládáme, že obyvatelé velkých měst dosahují vyšší finanční gramotnosti než obyvatelé menších měst.“ zamítnuta.

Obecně lze říci, že finanční gramotnost měřená dotazníkových šetřením, a to jak z pohledu úrovně finanční odpovědnosti respondentů, tak také z finančních znalostí, je spíše nadprůměrná. V komparaci s výsledky za posledních několik let lze říci, že tyto výsledky nebyly nijak překvapivé, protože finanční gramotnost každým rokem roste a index finanční gramotnosti se v roce 2020 se dostal již na 61 %.

Vytvořené pracovní hypotézy byly však v případě 5 případů zamítnuty a pouze jedna pracovní hypotéza byla přijata. Vyšší finanční gramotnosti v našem dotazníkovém šetření dosáhly ženy a to o více než 20 %. V dalších oblastech nelze všeobecně říci, že by věk, vzdělání, výše čistého příjmu nebo místo bydliště mělo vliv na dosaženou výši finančního vzdělání. Ve všech případech se totiž nejednalo o lineární růst. Respondenti dosahovali vyšší finanční gramotnosti i se základním vzděláním, či nízkým čistým finančním příjmem.

Hypotéza byla přijata pouze v případě oboru, ve kterém respondent pracuje. V případě této pracovní hypotézy, opravdu vykazovali respondenti pracující v ekonomicky zaměřeném oboru o více jak 30 % vyšší finanční gramotnost než lidé pracující v ostatních oborech.

5 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit finanční gramotnost na území České republiky. Tématem finanční gramotnosti se v České republice začínají lidé intenzivněji a výrazněji zabývat. Ministerstvo financí České republiky má snahu zvyšovat povědomí o finanční gramotnosti a zároveň se v posledních 10 letech pravidelně zapojuje do měření finanční gramotnosti na našem území a tyto výsledky dále poskytuje ke zhodnocení na mezinárodní úrovni.

V první části diplomové práce jsou vymezeny základní pojmy problematiky finanční gramotnosti, popsané termíny z finančního prostředí, vymezeny metody pro efektivní zacházení s vlastními financemi a zhodnoceno měření finanční gramotnosti České republiky Ministerstvem Financí a vyhodnocení těchto výsledků na mezinárodní úrovni v šetření OECD 2020. Na poznatcích a informacích získaných v první části diplomové práce, byla konstruovaná část druhá.

Druhá část diplomové práce se věnovala vlastnímu kvantitativnímu sběru dat pomocí dotazníkového šetření a měření finanční gramotnosti v podmínkách České republiky. Sběr dat je uskutečněn v elektronické formě a je využíváno pouze uzavřených otázek. V rámci zhodnocení byla pozornost zaměřena na dospělou populaci od 18 let a dotazníkového šetření se účastnilo celkem 201 respondentů. Dotazník byl rozdělen na tři části. První část dotazníku obsahovala obecné otázky zjišťující základní údaje o respondentovi a sloužila také k vyhodnocování pracovních hypotéz, druhá část dotazníku byla zaměřena na úroveň ekonomické odpovědnosti, kde byly zjišťovány obecné informace o nakládání s vlastními finančními prostředky, třetí část byla zaměřena na finanční znalosti respondentů, která byla ověřována pomocí otázek, kde byla pouze jedna správná odpověď. Všechny tyto odpovědi byly důležité pro samotné vyhodnocení a měření finanční gramotnosti našich respondentů.

Na základě informací získaných v první části diplomové práce byly sestavené pracovní hypotézy, které byly vyhodnoceny na základě odpovědí získaných od respondentů. Dosahují muži vyšší finanční gramotnosti? Roste s věkem finanční gramotnost? Má vliv dosažené vzdělání na finanční gramotnost? Je vyšší příjem zárukou lepšího hospodaření s penězi? Jsou lidé pracující v ekonomických oborech finančně gramotnější než lidé pracující v ostatních

oborech? Má velikost bydliště vliv na finanční gramotnost? Na tyto otázky jsme odpověděli ve vyhotovených řešení.

První pracovní hypotéza týkající se vlivu pohlaví na finanční gramotnost byla zamítnuta. Z nasbíraných dat bylo zjištěno, že vyšší finanční gramotnosti dosahují ženy, nikoli muži. Na základě přepočítaných dat je patrné, že ženy se více starají o finanční rozpočet domácnosti, plánují výdaje, jsou více finančně odpovědné a také jejich znalosti z oblasti financí jsou lepší.

Další pracovní hypotéza byla také zamítnuta. V této hypotéze jsme ověřovali, zdali s věkem roste i finanční gramotnost. Nejvyšší finanční gramotnosti sice dosahovala skupina respondentů starší 59 let, nic méně nejnižší finanční gramotnosti dosahovala skupina respondentů ve věku 30–39 let. Podíl správných odpovědí u respondentů ve věku od 19-29 let byla 62 %, což pro nás bylo velice překvapivé. Takto dobrého výsledku bylo zřejmě dosaženo právě i z důvodu zaměření pozornosti na finanční vzdělání u žáků základních a středních škol a to již od roku 2007.

Třetí pracovní hypotéza pak sloužila k šetření v rámci dosaženého vzdělání. Předpoklad byl, že s rostoucím vzděláním, roste i finanční gramotnost občanů. Tato hypotéza byla také zamítnuta. Nejvyšší podíl správných odpovědí dosahovali respondenti s vysokoškolským vzděláním a nejnižšího respondenti se středoškolským vzděláním bez maturity. Podíl správných odpovědí u těchto respondentů byl nižší o 10 % oproti respondentům se vzděláním základním. Tento ukazatel mohl být ovlivněn i nižším zastoupením respondentů se základním vzděláním, kterých se účastnilo pouze 6.

Další pracovní hypotéza, která řešila otázku finanční gramotnosti ve spojení s čistým měsíčním příjmem, byla také zamítnuta. Od čistého měsíčního příjmu 20 001 Kč a více rostl i podíl správných odpovědí, tedy i finanční gramotnost. Avšak nejnižšího počtu nedosáhli respondenti s čistým měsíčním příjmem do 10 000 Kč, jak jsme předpokládali, nýbrž respondenti s čistým měsíčním příjmem od 10 001 Kč do 20 000 Kč. Tento výkyv by mohl souviset s vysokoškolskými studenty, kteří při studiu chodí pouze na brigády a nedosahují tudíž tak vysokého měsíčního čistého výdělku.

Pátá pracovní hypotéza zabývající se vlivem oboru na výši dosažené finanční gramotnosti byla potvrzena. V našem šetření bylo zjištěno, že lidé pracující v oboru se zaměřením na finance dosahují vyšší finanční gramotnosti, než lidé pracující v oborech

neekonomicky zaměřených. Z logické úvahy vyplývá, že respondenti, kteří se intenzivně a každý den zabývají tématem financí a ekonomickou problematikou, budou mít v tomto ohledu větší přehled a tím budou i dosahovat vyšší finanční gramotnosti.

Poslední, tedy šestá pracovní hypotéza, byla zamítnuta. Z našeho dotazníkového šetření je patrné, že velikost obce nemá vliv na výšku finanční gramotnosti. Lidé žijící v bydlištích do 3 000 obyvatel měli nejvyšší podíl správných odpovědí a byli na tom tedy ještě lépe než lidé žijící v bydlištích nad 1 000 001 obyvatel. Tento fakt může být ovlivněn procesem dezurbanizace, kdy lidé pracují nebo studují ve velkých městech, avšak za prací do velkých měst pouze dojíždějí z okolních vesnic. Tento trend má za vinu hlavně neustále rostoucí ceny nemovitostí ve velkých městech.

Znalost a odpovědnost v oblasti financí je potřebná pro správné rozhodnutí každého z nás. Finance a všechny oblasti k nim přilehlé jsou velmi komplexní a složitou problematikou, která má specifikum ve velké míře proměnlivosti, je tedy velmi potřebné informace v této oblasti aktualizovat a neustále toto dění sledovat. Každý by měl znát rozdíly mezi jednotlivými úvěry, jaký dopad má inflace na naspořené peníze a jakým způsobem je možné peníze zhodnocovat. Je důležité vytvářet si vedlejší toky financí, které můžou sloužit jako záchranný polštář v momentě, kdy přijdeme o práci a tím i o hlavní měsíční příjem a také nezapomínat na finanční rezervu. Vzdělání právě v oblasti financí, může znamenat pro mnoho lidí i velkou úlevu z psychologického hlediska.

V dnešní době se potýkáme s celosvětovou pandemií, která ovlivňuje nejen zdravotnickou sféru, ale dotýká se také té finanční. Mnoho podniků je již po dlouhé měsíce uzavřeno a musí se spoléhat právě na vlastní finance a vlastní úspory. Ty u většiny respondentů dosahují pouze do výše 3 čistých měsíčních platů. Ačkoli z bilancí, které jsou k dispozici, úspory peněz začaly během pandemie mírně stoupat, lidé méně utrácejí a to právě i z důvodu strachu z budoucnosti, ať už přetrvávajících restrikcí, splácení velkého státního dluhu, nebo se zabezpečením v důchodovém věku, tyto úspory však rostou hlavně u vyšších příjmových skupiny lidí. Téměř 10 % obyvatel České republiky se momentálně potýká s existenčními problémy způsobenými právě nedostatečnými finančními úspory.

Ačkoliv z dotazníkového šetření vyplývá, že respondenti problematice peněz spíše rozumí a jejich finanční gramotnosti je spíše nadprůměrná, je tu stále potřeba se této

problematice věnovat a to nejen na úrovni vzdělání dětí na základních a středních školách, ale také individuální snahou pochopit své vlastní finance v již dospělém věku.

6 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

1. BALABÁN, Zdeněk, a kol., 2011. Slabikář finanční gramotnosti: Učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti. Vyd. 2. Praha: COFET. ISBN 978-80-9043-96-1-0.
2. BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ, 2014. Makroekonomie - teorie a praxe. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-807-3804-923.
3. ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ, 2011. Základy financí. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3669-3.
4. DOUBKOVÁ, Anna a Karel TOMEK, [2016]. Finanční gramotnost pro každého. Stařeč: Infra. ISBN 978-808-6666-648.
5. DVOŘÁK, Petr, 2005. Bankovnictví pro bankéře a klienty. Vyd. 3. Praha: Linde. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-720-1515-X.
6. DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA, 2011. Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD. V Praze: C.H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-807-4000-089.
7. JANDA, Josef, 2011. Spořit nebo investovat?. Praha: Grada. Finance pro každého. ISBN 978-802-4736-709.
8. KOBLINER, Beth, 2017. Get a Financial Life: Personal Finance in Your Twenties and Thirties. New York: Simon & Schuster. ISBN 9781476782386.
9. KOCIÁNOVÁ, Helena, 2012. Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit. Olomouc: ANAG. ISBN 978-807-2637-676.
10. MÁČE, Miroslav, 2006. Platební styk: klasický a elektronický. Praha: Grada. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-1725-5.
11. MEJSTŘÍK, Michal, Magda PEČENÁ a Petr TEPLÝ, 2014. Bankovnictví v teorii a praxi: Banking in theory and practice. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-2462870-7.
12. NACHER, Patrik, 2015. Konec finančních negramotů v Čechách, aneb, Staré pravdy nerezaví: příslovími, přirovnáními, pořekadly, rčeními, lidovými moudry a citáty k

větší finanční gramotnosti a sebevědomí aneb co nám teta Kateřina neřekla. Praha: Plot. ISBN 978-80-7428-268-3.

13. NAVRÁTILOVÁ, Petra, Michal JIŘÍČEK a Jaroslav ZLÁMAL, 2013. Finanční gramotnost. Vyd. 2. Kralice na Hané: Computer Media. ISBN 978-80-7402-151-0.
14. RYAN, Joan, 2011. Personal Financial Literacy. Vyd. 2. Velká Británie: Cengage Learning. ISBN 978-0840058294.
15. SMITH, Andrew, 2016. Financial Literacy for Millennials: A Practical Guide to Managing Your Financial Life for Teens, College Students, and Young Adults. Kalifornie: Praeger. ISBN 9781440834028.
16. SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL, 2020. Osobní finance: řízení financí pro každého. 3. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-2886-0.
17. ŠKVÁRA, Miroslav, 2016. Finanční gramotnost. Druhé vydání. Praha: Miroslav Škvára. ISBN 978-809-0482-333.
18. ŠTOGR, Josef, 2013. Proč nevíme, co jsou peníze: (je nad čím přemýšlet). Praha: Generation Europe. ISBN 978-80-905308-6-7.
19. ZOKAITYTE, Asta, 2017. Financial Literacy Education. Kalifornie: Palgrave Macmillan. ISBN 978-3-319-55017-6.

Internetové zdroje

1. 4 METODY, JAK ZAČÍT ŠETŘIT A VYTVOŘIT SI ROZPOČET (VČ. PRAKTICKÝCH PŘÍKLADŮ), 2019. Ziba [online]. Praha: ziba [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.ziba.cz/jak-zacit-setrit-a-vytvorit-si-rozpocet/>.
2. Běžný účet, 2020. Finanční vzdělání: Společný projekt finančních asociací [online]. Česká republika: Česká bankovní asociace, 2020 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/bezny-ucet>.
3. Card payment - What is a card payment?, 2021. Debitoor [online]. Anglie: SUMUP [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://debitoor.com/dictionary/card-payment>.
4. Cenné papíry, 2001. Epravo.cz [online]. Praha: EPRAVO.CZ [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/cenne-papiry-1785.html>.
5. Co je bankovní účet, 2021. Srovnejto.cz [online]. Praha: Srovnejto.cz [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.srovnejto.cz/slovnik-pojmu/pujcky-a-uvery/bankovni-ucet/>.
6. Co je doplňkové penzijní spoření, 2021. KB [online]. Praha: KB Penzijní společnost [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.kbps.cz/doplnkove-penzijni-sporeni1/co-je-doplnkove-penzijni-sporeni/>.
7. Co je Rozpočet, 2020. Penize.cz [online]. Praha: Partners media [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/slovnik/rozpocet>.
8. Co je to spořicí účet a jak funguje?, 2021. Finance.cz [online]. Praha: Internet Info [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/ucty-a-sporeni/sporici-ucty-a-vklady/abeceda-sporicich-uctu/co-je-to-sporici-ucet/>.
9. Credit: finance, 2020. Britannica [online]. Anglie: Encyclopædia Britannica [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/credit>.
10. Definition of 'bank account', 2021. Collins [online]. Kalifornie: Harper Collins Publishers, 2021 [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/bank-account>.
11. Financial Literacy: What Is Financial Literacy?, 2020. Investopedia [online]. Kalifornie: Dotdash publishing family, [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/f/financial-literacy.asp>.

12. FINANČNÍ PLÁN – NEŽ ZAČNEME, 2020. Finanční vzdělání [online]. Praha: Česká bankovní asociace [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/jak-na-to/financni-plan/nez-zacneme-tvorit-financni-plan>.
13. HYPOTEČNÍ ÚVĚR, 2020. Finanční vzdělání: Společný projekt finančních asociací [online]. Česká republika: Česká bankovní asociace, 2020 [cit. 2021-02-15]. <Dostupné z: https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/hypotecni-uver>.
14. JAK SESTAVIT RODINNÝ ROZPOČET? PŘEHLEDNÝ NÁVOD KROK ZA KROKEM!, 2020. Rozbité prasátko [online]. Praha: Rozbité prasátko [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://rozbiteprasatko.cz/rodinny-rozpocet/>.
15. JAK SESTAVIT RODINNÝ ROZPOČET? PŘEHLEDNÝ NÁVOD KROK ZA KROKEM!, 2020. Rozbité prasátko [online]. Praha: Rozbité prasátko [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://rozbiteprasatko.cz/rodinny-rozpocet/>.
16. JISTOTNÍ ÚČET, 2020. Finanční vzdělání: Společný projekt finančních asociací [online]. Česká republika: Česká bankovní asociace, 2020 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/jistotni-ucet>.
17. Měření finanční gramotnosti 2020, 2020. Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat [online]. Praha: Ministerstvo financí [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/mereni-financni-gramotnosti-2020-3302>.
18. Národní strategie finančního vzdělání, 2010. Ministerstvo financí ČR [online]. Česká republika: Ministerstvo financí [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <file:///C:/Users/VSTEJS~1/AppData/Local/Temp/MicrosoftEdgeDownloads/eb42ab73-2d1b-4d86-a617-8d7dcf719a0f/Narodni_strategie_financniho_vzdelavani_2010-1.pdf>.
19. Obnovení vkladu, 2021. Finance.cz [online]. Praha: Internet Info [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/ucty-a-sporeni/terminovane-vklady/abeceda-terminovanych-vkladu/obnoveni-vkladu/>.

20. OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy [online], 2020. Paříž [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/launchoftheoecdinfeglobalfinancialliteracysurveyreport.htm>.
21. PŘEKLENOVACÍ ÚVĚR, 2020. Banky.cz [online]. Česká republika: Top-in.cz, 2020 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.banky.cz/bankovni-slovnik/preklenovaci-uver/>.
22. Příjem, 2021. Účetní průvodce MáDáti [online]. Ostrava: Nakladatelství Sagit, 2021 [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.madati.cz/info/delfinheslatxt.asp?cd=218&typ=r&levelid=PRIJEM.HTM>.
23. SPOŘÍCÍ NEBO VKLADOVÝ ÚČET, 2020. Finanční vzdělání: Společný projekt finančních asociací [online]. Česká republika: Česká bankovní asociace, 2020 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/sporici-nebo-vkladovy-ucet>.
24. SPOTŘEBITELSKÝ ÚVĚR, 2020. Finanční vzdělání: Společný projekt finančních asociací [online]. Česká republika: Česká bankovní asociace, 2020 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/spotrebitelsky-uver>.
25. Stavební spoření, 2020. Prima finance [online]. Česká republika: Prima finance, 2020 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <http://www.prima-finance.cz/produkty/stavebni-sporeni>.
26. Účty, 2017. Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat [online]. Praha: Ministerstvo financí [cit. 2021-02-22]. <Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/penize-a-ucty/ucty>.
27. ÚVĚR ZE STAVEBNÍHO SPOŘENÍ, 2020. Finanční vzdělání: Společný projekt finančních asociací [online]. Česká republika: Česká bankovní asociace, 2020 [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/uver-ze-stavebniho-sporeni>.
28. ÚVĚROVÝ ÚČET, 2020. Finanční vzdělání: Společný projekt finančních asociací [online]. Česká republika: Česká bankovní asociace, 2020 [cit. 2021-02-15].

Dostupné z: <https://www.financnivzdelavani.cz/svet-financi/bankovnictvi/bankovni-produkty/uverovy-ucet>.

29. Vy ještě neznáte pravidlo 50:30:20?, 2018. Kurzy.cz [online]. Praha: Kurzy.cz, spol. s r.o. [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/457618-vy-jeste-neznate-pravidlo-503020/>.
30. VÝDAJE, 2021. Banky.cz [online]. Brno: Top-in.cz, 2016 [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.banky.cz/slovnik-osobnich-a-rodinnych-financi/vydaje/>.
31. Vymezení pojmu finanční gramotnost, 2011. Výzkumný ústav pedagogický v Praze.Metodický portál: Články [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupný z WWW: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/13213/VYMEZENI-POJMU-FINANCNI-GRAMOTNOST.html>. ISSN 1802-4785.
32. Výsledky měření finanční gramotnosti 2020: CELKOVÉ VÝSLEDKY, 2020. Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat [online]. Praha: Ministerstvo financí [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/mereni-financni-gramotnosti-2020-3302>.
33. What Is the 50/20/30 Budget Rule?, 2020. Investopedia [online]. Kalifornie: Dotdash publishing family [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/ask/answers/022916/what-502030-budget-rule.asp>.
34. What is Unemployment?, 2015. CFI [online]. Kanada: CFI Education [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/economics/unemployment/>.
35. Základy tvorby dotazníku, 2007. Dotaznik-online [online]. Andreas Viklund [cit. 2021-02-27]. Dostupné z: <http://www.dotaznik-online.cz/zaklady-dotazniku.htm>.

7 Přílohy

Příloha 1 - Dotazník

Příloha: dotazník

Finanční gramotnost v podmínkách České republiky

Dobrý den,

Jsem studentkou Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze. V rámci řešení diplomové práce, která je zaměřena na Finanční gramotnost v podmínkách České republiky, je vytvořené dotazníkové šetření se záměrem sběru dat. Dotazník se skládá z otázek ověřujících úroveň ekonomické zodpovědnosti a úroveň finančních znalostí respondentů.

Věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je zcela anonymní a slouží pouze ke studijním účelům.

Moc děkuji.

1. Jaké je vaše pohlaví?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Muž
- ○ Žena

2. Věk

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ 19 - 29 let
- ○ 30 - 39 let
- ○ 40 - 59 let
- ○ 59 a více let

3. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Základní
- ○ Střední škola bez maturity
- ○ Střední škola s maturitou
- ○ Vysokoškolské vzdělání

7. Sestavujete si pravidelně finanční rozpočet?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Ano
- ○ Ne

8. Máte přehled o tom, za jaké zboží a služby utrácíte nejvíce?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Ano, mám přehled o svých výdajích
- ○ Většinou nemám přehled o svých výdajích

9. Vedete si pravidelné záznamy o svých financích?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Ano
- ○ Ne

10. Vytváříte si rezervy, například pravidelným odkládáním části peněz z příjmu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Ano, každý měsíc dávám část peněz z příjmu stranou.
- ○ Ne, s příjmy jsem schopný pokrýt maximálně své měsíční náklady.
- ○ Ne, většinou mi mé příjmy nevystačí ani na pokrytí měsíčních nákladů a tak se dostávám do finanční tísně.

11. Kam si odkládáte uspořenou část svých finančních příjmů?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Využívám různé spořicí účty, termínované vklady, investice a další
- ○ Peníze si nechávám uložené na běžném účtu, případně doma v obálce.
- ○ Nemám žádné uspořené finanční prostředky

12. V případě náhlého výpadku hlavního příjmu, jak dlouho byste si dokázal zajistit stejnou životní úroveň, kterou teď disponujete?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ méně než 1 týden
- ○ maximálně 1 měsíc
- ○ 3 měsíce
- ○ 6 měsíců
- ○ více jak 6 měsíců

4. Odhadněte jaký je Váš čistý příjem za měsíc:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ do 10 000 Kč
- ○ 10 001 Kč – 20 000 Kč
- ○ 20 001 Kč – 30 000 Kč
- ○ 30 001 Kč – 40 000 Kč
- ○ 40 001 Kč – 50 000 Kč
- ○ 50 000 Kč a více

5. V jaké oboru jste zaměstnán/a, podnikáte, případně máte brigádu:

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Doprava
- ○ Ekologie a životní prostředí
- ○ Ekonomika a administrativa
- ○ Elektrotechnika, telekomunikace
- ○ Gastronomie, hotelnictví a turismus
- ○ IT
- ○ Marketing
- ○ Pedagogika, učitelství a sociální péče
- ○ Právo, právní a veřejnosprávní činnost
- ○ Publicistika a knihovnictví
- ○ Stavebnictví
- ○ Strojírenství a strojírenská výroba
- ○ Umění a užité umění
- ○ Zdravotnictví
- ○ Zemědělství a lesnictví
- ○ Nepracuji
- ○ Jiná...

6. Jaká je velikost místa Vašeho bydliště?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Do 3 000 obyvatel
- ○ Od 3 001 do 15 000 obyvatel
- ○ Od 15 000 do 100 000 obyvatel
- ○ Od 100 001 do 1 000 000 obyvatel
- ○ Nad 1 000 001 obyvatel

13. Byla na Vaši mzdu v uplynulých 10ti letech uvalena exekuce?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Ano
- ○ Ne

14. Myslíte již nyní na zabezpečení ve stáří a spoříte si formou penzijního spoření?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Ano
- ○ Ne

15. Jaký finanční produkt Vám umožní čerpat z Vašeho běžného účtu finanční prostředky banky do mínusu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Kontokorent
- ○ Kreditní karta
- ○ Účelová půjčka

16. Víte, co znamená termínovaný vklad?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Jedná se o zvláštní druh běžného účtu, sloužícímu ke garantovanému zúročení vložených finančních prostředků. Klient si termínovaný vklad sjednává na určitý úrok. Zpravidla je úroková sazba nižší než u běžných spořicích účtů.
- ○ Jedná se o zvláštní druh spořicího účtu, sloužícímu ke garantovanému zúročení vložených finančních prostředků. Klient si termínovaný vklad sjednává na předem vymezenou dobu a úrok. Po tuto sjednanou dobu klient nesmí peníze vybírat a ani vkládat. Zpravidla je úroková sazba vyšší než u běžných spořicích účtů.
- ○ Jedná se o uložení krátkodobých peněz, tím rozumíme vklady, které nemají převyšující délku dvanácti měsíců. Úlohou termínovaného vkladu je neomezená dostupnost dostatečné velké finanční rezervy, tato dostupnost je počítána ve dnech.

17. Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Žádný.
- ○ Při platbě kreditní kartou čerpáme své vlastní finanční prostředky, kdež to při platbě debetní kartou platíme finančními prostředky banky.
- ○ Rozdíl mezi debetní a kreditní kartou je pouze v embosování karty.
- ○ Při platbě debetní kartou čerpáme své vlastní finanční prostředky, kdežto při platbě kreditní kartou platíme finančními prostředky banky.

18. Co je to RPSN?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Roční procentuální sazba nákladů
- ○ Roční platba sazby nákladů
- ○ Roční proměnná sazby nákladů
- ○ Roční procentní platba nákladů

19. Co je to spotřebitelský úvěr?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ V České republice poskytují téměř polovinu spotřebitelských úvěrů na bydlení stavební spořitelny. U stavebních spořitelen si lze za výhodných podmínek půjčit od desetitisíců až několik miliónů korun. Výše úvěru je ovlivněna výší naspořené částky, délku spoření a také typem úvěru.
- ○ Spotřebitelský úvěr je poskytovaný klientům k financování různých nepodnikatelských potřeb, sloužící ke konkrétnímu záměru, zpravidla nákup zboží nebo služeb, nebo i bez konkrétního záměru.
- ○ Jedná se o úvěr dlouhodobý a jeho splacení je zajištěno zástavním právem k nemovitosti.

20. Co je to inflace?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

- ○ Ceny jednotlivých druhů zboží se v čase snižují a cenová hladina klesá.
- ○ Jedná se o opakovaný pokles většiny cen v dané ekonomice. Jde tedy o posílení reálné hodnoty dané měny vůči zboží a službám, které spotřebitel kupuje.
- ○ Jedná se o opakovaný nárůst většiny cen v dané ekonomice. Jde tedy o oslabení reálné hodnoty dané měny vůči zboží a službám, které spotřebitel kupuje.